

GÖTEBORGS UNIVERSITET

Idrott och hälsa som ett kunskapsämne
En kvalitativ studie med elever från årskurs nio

Madeleine Karlsson

LAU395

Handledare: Jesper Augustsson

Examinator: Peter Korp

Rapportnummer: HT-12-2940-01

GÖTEBORGS UNIVERSITET

Abstract

Examensarbete inom Lärarprogrammet LP01

Titel: Idrott och hälsa som ett kunskapsämne.

Författare: Madeleine Karlsson

Termin och år: Höstterminen 2012

Kursansvarig institution: Institutionen för sociologi och arbetsvetenskap

Handledare: Jesper Augustsson

Examinator:

Rapportnummer:

Nyckelord: skola, idrott och hälsa, kunskap, aktivitet, elevers uppfattning

---

Problem: Idrott och hälsa har genom alla tider fokuserat mest på aktiviteter. Men de senare åren har det skett en förändring och styrdokumentet lyfter fram att idrott och hälsa är ett kunskapsämne. Det lever dock kvar en allmän uppfattning om att lektionerna ägnas åt fotbollsspel på lektionerna och att det inte förekommer någon kunskapsinhämtning bland eleverna. Denna undersökning ämnade ta reda på hur undervisning och lektioner i ämnet idrott och hälsa uppfattades ur ett elevperspektiv.

Syfte: Syftet med denna undersökning var att ta reda på om elever ansåg idrott och hälsa vara ett kunskapsämne. För att uppnå detta syfte skulle undersökningen besvara tre frågeställningar.

1. Anser elever att idrott och hälsa är ett viktigt ämne?
2. Hur bedrivs undervisningen?
3. Vad är elevernas uppfattning om vad som förväntas av dem?

Metod: Undersökningen var av en kvalitativ karaktär och för att uppnå syftet så genomfördes undersökningen med fokusgrupper. Det empiriska materialet bestod utav 20 elever från årskurs nio från en skola i utkanten av Göteborg.

Resultat: Genom att undersökningen genomfördes med en kvalitativ metod samt fokusgrupper är resultatet inte generaliserbart, utan talar om hur eleverna på denna skola uppfattade ämnet idrott och hälsa. Resultatet av undersökningen visade att eleverna på denna skola inte ansåg att idrott och hälsa var ett kunskapsämne. Eleverna kunde berätta om saker de lärt sig men i resultatet var aktiviteter och rörelse ett återkommande och dominerande tema. Resultatet visade också att majoriteten av eleverna ansåg att idrott och hälsa var ett roligt ämne som de värderade högt.

Betydelse för läraryrket: Denna studie är relevant för läraryrket då den bringar klarhet i hur verkligheten kan se ut samt att den påvisar ämnet idrott och hälsas legitimitet och idrottslärarens yrkesprofession.

Förord

Detta är ett examensarbete inom lärarprogrammet. Jag har författat uppsatsen själv och började därför redan i mitten av oktober att fundera på vad för slags undersökning jag skulle genomföra. När jag hade valt ett ämnesområde, idrott och hälsa som kunskapsämne, så letade jag och läste massa litteratur för att få förkunskaper i ämnet. Litteraturläsning varvades med att formulera syfte och frågeställningar. När jag behandlat mycket litteratur var det dags att börja välja ut relevant teori och tidigare forskning för ämnet. I denna process började även tankarna kring val av metod ta vid. Jag bestämde mig dock ganska fort för att jag skulle genomföra en kvalitativ undersökning samt fokusgrupper. Jag är mycket nöjd med detta val och det material jag fick ut ifrån min undersökning.

Analysen av materialet tog tid och behövde ligga och ”gro” under ett bra tag. Men jag tycker själv att jag fick lyft fram det som jag anser vara det viktigaste. Min forskning har inte bidragit med några revolutionerande nyheter utan tidigare forskning har snarare blivit förstärkt av mitt resultat.

Innehållsförteckning

---

1. Inledning.....	1
1.1 Inom- och utomvetenskaplig relevans.....	1
1.2 Utbildningsvetenskaplig relevans	2
2. Bakgrund	3
2.1 Vad säger Lgr 11?	3
3. Teoretisk anknytning.....	4
3.1 Idrott och hälsa som ett bildningsämne.....	4
3.2 Kunskap.....	5
3.3 Begrepp	6
3.3.1 Kunskapsämne	6
3.3.2 Uppfatta.....	7
4. Tidigare forskning	8
4.1 Redelius och Larsson	8
4.2 Eriksson.....	10
4.3. Nationell utvärdering.....	11
4.4 Samtalsguide	14
5. Syfte	15
5.1 Frågeställningar.....	15
6. Metod	16
6.1 Undersökningen	16
6.2 Urval.....	17
6.3 Genomförandet av intervjuerna.....	19
6.4 Etisk hänsyn	19
6.5 Analys av materialet.....	19
6.6 Validitet och reliabilitet.....	20
6.7 Metoddiskussion.....	21
7. Resultat.....	22
7.1 Tema 1: Syn på kunskap i ämnet idrott och hälsa.....	22
7.2 Tema 2: Undervisning i idrott och hälsa	24
7.3 Tema 3: Elevernas uppfattning om vad som förväntas av dem	25
8. Analys.....	28
9. Slutsats	35
10. Förslag på framtida forskning	36
Referenslista	37
Litteratur.....	37
Rapporter	37
Dokument från myndighet/organisation.....	37
Bilaga 1	39
Bilaga 2	40

1. Inledning

Ämnet idrott och hälsa, som tidigare hette Gymnastik, har under årens lopp förändrats. När gymnastik infördes i skolan under 1800-talet så var den främsta anledningen att man genom hård och disciplinerad träning skulle uppnå en god fysisk kapacitet. Gymnastiken var i början endast för män men flera år senare så började även kvinnorna få ha gymnastik.¹

Idag har synen på ämnet förändrats. I läroplanen för ämnet idrott och hälsa ligger fokus på hälsa och att eleverna ska få med sig grundläggande kunskaper i idrott och hälsa för att upprätta ett livslångt intresse. Mellan raderna kan det dock te sig likadant då ämnet fortfarande ämnar fostra eleverna till hälsosamma och intresserade individer. I den nya läroplanen Lgr 11 framhålls vikten av att eleverna får med sig grundläggande kunskaper och färdigheter inom ämnet för att upprätthålla ett fysiskt aktivt leverne. Kursplanen för idrott och hälsa lyfter fram att ”en hälsosam livsstil är grundläggande för människors välbefinnande.”² Kursplanen framhäver också betydelsen av detta för både den enskilda människan men också för samhället. Kursplanen understryker vikten av att eleverna ska få kunskap i olika delar i ämnet vilket innebär att ämnet bör betraktas som ett kunskapsämne. Undervisningen ska därför innehålla båda aktiviteter och teorier som ska genomsyras av kunskapsförmedling.

Idrott och hälsa har gått från att vara ett aktivitetsämne där fysisk fostran genomsyrade undervisningen, till idag då ämnet ska genomsyras av kunskap och därmed betraktas som ett kunskapsämne.³ Gemene man har dock en annan uppfattning och den gamla uppfattningen om att idrott och hälsa är ett aktivitetsämne, där man endast spelar fotboll, lever kvar. Hur ser verkligheten ut? Präglas undervisningen endast av fotbollsspel och svett eller genomsyras den av kunskap, fotboll och svett? Denna studie ska försöka bringa klarhet i detta. Läroplanen säger en sak, men vad säger eleverna?

Syftet med denna undersökning är att belysa om elever uppfattar idrott och hälsa som ett kunskapsämne.

1.1 Inom- och utomvetenskaplig relevans

Den tidigare forskning som fokuserat på elevers uppfattningar om idrott och hälsa visar att majoriteten av eleverna ser på ämnet som endast ett rörelseämne och inte som ett kunskapsämne. Denna forskning är dock snart 10 år gammal och har genomförts med enkäter och enskilda samtalsinterjuver. Denna studie ska ta reda på om elever anser att idrott och hälsa är ett kunskapsämne genom att genomföra fokusgrupper. På så vis kommer min forskning fylla en tom lucka i forskning och bidra med ny kunskap och därmed har min undersökning en inomvetenskaplig relevans.

Den utomvetenskapliga relevansen ligger i att det är intressant att se hur elever uppfattar ämnet idrott och hälsa då det finns många fördomar om att man enbart spelar fotboll på lektionerna. En rapport från skolinspektionen, 2010, visar att dessa fördomar även återspeglar verkligheten. Rapporten visar att lektionerna domineras av bollspel samt att det finns lite

---

¹ Blom, Arne & Lindroth, Jan, 1995, *Idrottens Historia*, (Farsta: SISU idrottsböcker), s. 129,133

² Skolverket, 2011, Läroplanen för grundskolan, förskoleklassen och fritidshemmet, Lgr 11, s. 51

³ Skolinspektionens rapport från den flygande tillsynen i idrott och hälsa, 2010, ”Mycket idrott och lite hälsa”, s.

hälsa i undervisningen.⁴ Denna studie kommer därmed belysa hur det ser ut på en skola och hur eleverna på denna skola uppfattar idrott och hälsa som ett kunskapsämne.

1.2 Utbildningsvetenskaplig relevans

Denna studie har utbildningsvetenskaplig relevans då den förhoppningsvis kommer att bringa klarhet i hur undervisning, lektioner och förhållningssätt till ämnet idrott och hälsa ser ut i den svenska skolan idag. Resultatet av denna studie kan förhoppningsvis hjälpa lärare, att vid behov, förändra sitt arbetssätt. Detta för att eleverna på bästa sätt får teoretisk och praktisk kunskap i ämnet idrott och hälsa i enlighet med kursplanen. I lärarens professionella uppdrag ingår det att följa de styrdokument som finns och följer man inte kursplanen i idrott och hälsa fullföljer man inte sitt uppdrag. Studiens resultat kan komma att peka på ämnets legitimitet i skolan samt idrottslärares yrkesprofession.

---

⁴ Skolinspektionens rapport från den flygande tillsynen i idrott och hälsa, 2010, ”Mycket idrott och lite hälsa”, s. 6-7

2. Bakgrund

2.1 Vad säger Lgr 11?

”Undervisningen i ämnet idrott och hälsa ska syfta till att eleverna utvecklar allsidiga rörelseförmågor och intresse för att vara fysiskt aktiva och vistas ute i naturen”⁵ Lgr 11 framhäver att positiva erfarenheter av fysisk aktivitet och friluftsliv under skolåren kan ligga till grund för vårt intresse när vi blir vuxna. Om vi har goda erfarenheter och upplevelser av fysisk aktivitet när vi är unga leder det troligtvis till att vi kommer att fortsätta vara fysiskt aktiva när vi blir vuxna. Verktyg som eleverna ska få i skolan ska de kunna ha användning för i resten av livet. Dessa verktyg och kunskap ska bidra med att eleverna gör kloka val och att de därmed kan leva ett långt och hälsosamt liv. Lgr 11 lyfter fram att detta är något som gynnar både individen men också samhället i det långa loppet.⁶

I ämnet idrott och hälsa ska eleverna få förutsättningar att utveckla fyra olika förmågor:

- ”röra sig allsidigt i olika fysiska sammanhang,
- planera praktiskt genomföra och värdera idrott och andra fysiska aktiviteter utifrån olika synsätt på hälsa, rörelse och livsstil,
- genomföra och anpassa utevistelser och friluftsliv efter olika förhållanden och miljöer och
- förebygga risker vid fysisk aktivitet samt hantera nödsituationer på land och i vatten.”⁷

Dessa förmågor bedöms sedan om hur väl utvecklade de är utifrån fem olika kunskapsnivåer, från A-E. A innebär att eleven har välutvecklade förmågor och goda kunskaper och betyg E innebär att eleven kan till viss del och har knapphändiga kunskaper. Mellan dessa finns nivå D,C och B där elevens kunnande att utveckla sina förmågor stegras.⁸

---

⁵ Lgr 11, s. 51

⁶ Ibid, s. 51

⁷ Ibid, s. 55-57

⁸ Ibid, s. 57

3. Teoretisk anknytning

Kommande text kommer att behandla olika teoretiska anknytningar till studiens ämne och innehåll. Närliggande text beskriver hur man kan se på ämnet idrott och hälsa som ett bildningsämne. Efterkommande text behandlar teori kring kunskap som denna undersökning kommer att utgå från. Sist i kapitlet kommer några av undersökningens centrala begrepp förklaras.

3.1 Idrott och hälsa som ett bildningsämne

Claes Annerstedt förespråkar och framhäver kraftfullt att ämnet idrott och hälsa ska ses som ett bildningsämne. Annerstedt menar att man inte bara kan betrakta ämnet som ett rörelseämne då ämnet innehåller fler dimensioner. Ämnet innehåller reflektion över olika idrotter och syn på hälsa, att man blir mer medveten om den egna kropp och dess handlingar samt att man både praktiskt och teoretiskt lär sig om idrott och hälsa. På så vis legitimeras ämnet som ett bildningsämne, då dessa kunskaper lever med oss in i det vuxna livet och vår livsstil. Annerstedt poängterar att om ämnet enbart skulle vara ett rörelseämne där eleverna fick chans att springa av sig skulle dessa moment inte finnas med i undervisningen.⁹

Även om ämnet inte är enbart ett rörelseämne så är rörelse en självklar del i undervisningen. Annerstedt lyfter därmed fram tre dimensioner av rörelse inom ämnet. Han anser att bildning i idrott och hälsa sker *om* rörelse, *genom* rörelse och *i* rörelse. ”Om” rörelse innebär att vi lär oss om regler, vad en aktivitet går ut på, olika syn på hälsa och olika centrala begrepp. Genom innebär att vi använder oss av rörelse för att nå andra mål. ”Vi kan bilda barnen *genom* det fysiska, där fysiska aktiviteter används som ett medium, eller ett instrument för social, intellektuell känslomässig eller moralisk utveckling.”¹⁰ På så vis kan fysiska aktiviteter användas för elevernas sociala utveckling. I dimensionen innefattar de kvaliteter som kommer till uttryck i själva rörelsen, alltså kunskap som uppnås när man deltar i en fysisk aktivitet. Till exempel så kan man läsa sig till hur man korrekt stöter kula men enbart genom att praktiskt göra det så får man kunskaper i rörelsen.

”Begreppet bildning betecknar en process som människan genomgår under sin uppväxt.”¹¹ Bildningsprocessen som sker från uppväxtåren till när man blir vuxen kan på så vis rättfärdiga ämnet idrott och hälsa som ett bildningsämne då kursplanen konstaterar att ”positiva upplevelser av rörelse och friluftsliv under uppväxtåren har stor betydelse för om vi blir fysiskt aktiva senare i livet.”¹² Därför är det av största vikt att eleverna får den undervisningen de är berättigade att få för att sedan kunna upprätthålla en hälsosam livsstil livet igenom. Helle Ronholt konstaterar också att människan ”fostras och formar sig själv under en pågående process genom hela livet. Bildning kan också beteckna den bildningsprodukt som människan besitter i kraft av de erfarenheter hon totalt sett har erhållit”¹³ Så om eleverna får en god undervisning med positiva upplevelser finns det stor chans att de kan upprätthålla ett intresse för fysisk aktivitet.

---

⁹ Annerstedt, Claes, 2005, Varför undervisa i ämnet idrott och hälsa? *Idrottsundervisning Ämnet idrott och hälsa*. (Göteborg: Multicare) s. 134-135

¹⁰ Ibid, s. 140

¹¹ Ronholt, Helle, 2005, Grundläggande begrepp. I *Idrottsundervisning Ämnet idrott och hälsa*. (Göteborg: Multicare) s. 44

¹² Skolverket, Lgr 11, s. 51

¹³ Ronholt, 2005, s. 44-45

3.2 Kunskap

Ingrid Carlgren är en pionjär gällande teorier kring kunskap. Hon skriver att kunskap inte enbart är teoretiskt vetande utan det handlar om att flera omständigheter. Det är kring dessa omständigheter som man måste ha erfarenheter utav och i detta sammanhang kan kunskap utvecklas. ”Kunskap kan på så vis inte begränsas till något enbart tankemässigt eller mentalt utan omfattar också det ’kroppsliga’ och ’situationella’.”¹⁴ Carlgren skriver att förr såg man olika på teoretisk och praktisk kunskap, men hon menar att man idag inte kan göra den särskiljningen. Hon poängterar istället att kunskapen är personlig och situerad vilket innebär att man lär sig i olika sammanhang beroende på de omständigheter som finns runt individen.

Carlgren lyfter fram att det finns tre olika aspekter på kunskap. Det finns en konstruktiv aspekt som innebär att ”kunskap är inte en avbildning av världen, utan ett sätt att göra världen begriplig.”¹⁵ Kunskapen är ett växelspel mellan den kunskap som man redan besitter, på vad som man vill uppnå, utgångspunkten i ett upplevt problem samt i de erfarenheter som man har och gör. Ur detta perspektiv fyller kunskapen en funktion för lösa att problem. Den andra aspekten utgår från ett kontextuellt perspektiv. Ur detta perspektiv är kunskapen beroende och knuten till ett sammanhang och just i det sammanhanget blir kunskapen begriplig. Med kunskap så blir omvärlden mer begriplig för oss. Den tredje aspekten är den funktionella aspekten där kunskapen fungerar som ett redskap i livet. Vi behöver ha vissa kunskaper för att kunna gå igenom livet. Carlgren resonerar att dessa tre aspekter är olika perspektiv om hur man kan se på kunskap. Carlgren poängterar att det är endast en liten del av sin kunskap som är synligt. ”Man kan säga att kunskaper finns i situationer, i mänsklig praxis och i kroppen.”¹⁶ På så vis finns kunskapen ingenstans men samtidigt överallt.

Utifrån de tre aspekterna på kunskap så förespråkar Carlgren fyra olika kunskapsformer. Det är även kallade de fyra f:en – fakta, förståelse, färdighet och förtrogenhet. Dessa fyra kunskapsformer samspekar och förutsätter varandra hela tiden.¹⁷

Faktakunskapen innefattar vad det låter som, kunskaper om fakta. Det kan vara regler, information, att rabbla huvudstäder osv. Det är kunskap som innebär att vi vet hur saker och ting förhåller sig till varandra och Carlgren menar att faktakunskapen ofta innefattar en kvantitativ dimension. Förståelsekunskapen har snarare en mer kvalitativ dimension. Den innebär att vi förstår, begriper eller uppfattar meningen i ett fenomen. Förståelsekunskapen blir därför ett sätt att begripa världen på beroende på vilka erfarenheter som vi har. Det går dock inte att komma ifrån att fakta och förståelse är knutna till varandra och utgör tillsammans en cirkel som förutsätter varandra. Faktakunskaper blir byggstenar för att eleven ska få förståelsekunskapen. Men förståelsekunskapen kan vara avgörande på hur eleven förstår och tar in fakta. Fakta och förståelse är båda knutna till teoretiska kunskapsformer färdighetskunskapen är snarare knuten till en mer praktiskt och motorisk kunskapsform.¹⁸

---

¹⁴ Carlgren, Ingrid, 1997, Bildning och Kunskap. Publikationer Skolverket. s. 25

¹⁵ Ibid, s. 26

¹⁶ Ibid, s. 30

¹⁷ Ibid, 2. 30-32

¹⁸ Ibid, s. 32

Färdighetskunskapen innebär att vi kan och vet hur något ska utföras för att uppnå ett mål. Att simma är ett exempel på en färdighetskunskap. Men färdighetskunskapen handlar också om ett omedvetet handlande. Den som kan simma tänker inte vid varje simtag att man ska hålla sig över vattnet eller den som går tänker inte hela tiden på att man ska hålla balansen, utan det sker automatiskt. Carlgren poängterar att hon inte vill göra en markant skillnad mellan teoretiska och praktiska kunskaper. Hon menar att det finns viss skillnad mellan fakta, förståelse och färdighet men i många fall så går de ihop och det går inte att avgöra vilket som är vad. Hon lyfter fram läsa och skriva som ett exempel där alla tre kunskapsformer samspelar och förutsätter varandra.¹⁹

Den fjärde och sista kunskapsformen är förtrogenhet men som Carlgren också vill kalla den tysta kunskapen. ”*Förtrogenhetskunskapen är ofta förenad med sinnliga upplevelser.*”²⁰ Vi känner, luktar och hör att något är på gång. Förtrogenhet handlar ofta om att göra bedömningar. Vi kan till exempel lära oss faktakunskap i form av regler i en viss sport, vi kan förstå hur spelet fungerar och vi kan genom fysiska färdigheter ta emot en boll. När vi har uppnått färdighetskunskap så kan vi också göra bedömningar om när man ska springa, vilket grepp man ska använda vid speciella tillfällen och situationer osv. Gamla och nya erfarenheter från olika unika situationer resulterar i att vi kan uppnå förtrogenhet till spelet. Genom erfarenheter av olika slag och med fakta, förståelse och färdigheter så kan vi uppnå förtrogenhet.²¹

Carlgren menar att syftet med att särskilja på olika slags kunskap är för att visa att det finns olika slags kunskaper och på så vis förhindra att man får en ensidig kunskapssyn. Hon lyfter också fram att det är viktigt att förstå att kunskap har olika former och dimensioner. Som lärare behöver man besitta kunskap om detta för att vi sedan ska kunna förmedla kunskap till elever.²²

3.3 Begrepp

3.3.1 Kunskapsämne

Kunskapsämne innebär att det är ett ämne i skolan där vi lär oss olika kunskaper.²³ Carlgren menar att kunskap är ett redskap i livet vilket innebär att vi behöver ha vissa kunskaper för att kunna ta oss igenom livet. För att uppnå förtrogenhet i kunskap menar Carlgren att de fyra F:en, fakta, förståelse, färdighet måste uppfyllas. Utifrån Carlgrens perspektiv skulle ett kunskapsämne innebära ett ämne där vi får kunskaper i fakta, förståelse, färdighet samt förtrogenhet, för att kunna använda dessa som redskap i livet. De fyra olika kunskapsformerna får alla plats inom ämnet idrott och hälsa. Denna studie kommer att utgå från detta perspektiv på kunskapsämne.

---

¹⁹ Carlgren, 1997, s. 33

²⁰ Ibid, s. 33

²¹ Ibid, s. 33

²² Ibid, s. 33

²³ Svenska akademins ordlista. Hämtad 12-12-12, kl 15.30

http://www.svenskaakademien.se/svenska_spraket/svenska_akademiens_ordlista/saol_pa_natet/ordlista

3.3.2 Uppfatta

Att uppfatta något innebär att förstå något. Denna förståelse har vi nått genom intag av information och egna erfarenheter.²⁴ I denna studie innebär uppfatta elevernas olika tankar och förståelse kring idrott och hälsa som ett kunskapsämne.

---

²⁴ Svenska akademins ordlista. Hämtad 12-12-12 kl 15.45
http://www.svenskaakademien.se/svenska_spraket/svenska_akademiens_ordlista/saol_pa_natet/ordlista

4. Tidigare forskning

Kommande text presenterar tidigare forskning som har behandlat ämnet. Det är först en studie som Redelius och Larsson har genomfört som har undersökt elevernas syn och uppfattning om ämnet idrott och hälsa. Sedan kommer en utvärdering av läget i idrott och hälsa som sammanställts av Eriksson. Den näst sista delen av texten utgår från den nationella utvärderingen av ämnet idrott och hälsa. Den sista delen behandlar en samtalsguide som ett antal forskare har tagit fram som ska fungera som stöd i samtal för lärare och elever

4.1 Redelius och Larsson

Karin Redelius och Håkan Larsson har genomfört en studie bland elever från årkurs fem och åtta. Eleverna har fått besvara enkätfrågor men det har också genomförts samtalsintervjuer med elever. Frågorna har behandlat elevernas syn och uppfattning om ämnet idrott och hälsa samt vad lektionerna innehåller.²⁵ Redelius och Larssons resultat visar att majoriteten av eleverna ansåg att ämnet var roligt och hade en positiv inställning till ämnet. Mer än hälften av eleverna önskade att få mer tid till idrott och hälsa vilket påvisar deras positiva inställning till ämnet.²⁶

Resultatet av undersökningen visar att eleverna främst förknippar ämnet idrott och hälsa till aktiviteter och att de ska röra på sig mycket. Elevernas utsaga domineras av deras uppfattningar om mer eller mindre önskvärda aktiviteter. När frågor kring lektionsinnehåll behandlas visar resultatet att eleverna endast tar upp praktiska moment. ”På frågan *Vad gör man i ämnet idrott och hälsa?* Svarar eleverna att de gör olika aktiviteter, snarare än att de får lära sig olika saker. Görandet framstår alltså som mer centralt än lärandet.”²⁷

På frågan om vad man ska lära sig i idrott och hälsa är svaren enbart knutna till aktiviteter. Eleverna svarar att man ska lära sig grunder och regler till olika sporter, man ska också lära sig olika slags sporter och positioner. Utifrån elevernas utsaga kan man utgå från att eleverna sällan eller aldrig har förknippat undervisningen i idrott och hälsa som kunskapsbildande eller att det förekommer läroprocesser. Elevernas svar är endast förknippade med sport och aktiviteter samt att man ska öva på motoriska färdigheter, så som att behärska en boll eller hjula. Många elever svarar också att man ska träna och bli trött på lektionstid.²⁸ Larsson skriver: ”Av elevernas sätt att resonera om idrott och hälsa, är ämnet i första hand meningsfullt som ett tillfälle för fysisk aktivitet/rörelse.”²⁹ Larsson menar att elevernas inställning till ämnet är något elever tidigt får lära sig i skolan. Han menar att skolan ofta drar gränser på de praktiska och de teoretiska ämnena och att det resulterar i att eleverna uppfattar de praktiska ämnena som ämnen där de ska göra saker. Larsson lyfter därför fram att det är upp till läraren och skolan att förmedla ämnet som ett kunskapsämne och att det finns saker

---

²⁵ Redelius, Karin, 2004, Bäst och Pest! I *Mellan nytta och nöje. Bilder av ämnet idrott och hälsa*. (Tryck:Edita Norstedts Tryckeri Stockholm) s. 153

²⁶ Ibid, s. 159

²⁷ Ibid, s. 164

²⁸ Larsson, Håkan, 2004, Vad lär man sig på gympan? I *Mellan nytta och nöje. Bilder av ämnet idrott och hälsa*. (Tryck: Edita Norstedts Tryckeri Stockholm) s. 133-134

²⁹ Ibid, s. 146

att lära på lektionstid. Han menar att det är en pedagogisk utmaning att blanda teori och praktik så att undervisningen blir matnyttig på båda plan.³⁰

Trots att eleverna inte säger att de lär sig saker på lektionerna så anser ändå 85 % flickor och 77 % pojkar att ämnet är lika viktigt som andra ämnen. Istället för lärande så lyfter eleverna fram att det är ett skönt avbrott från de andra lektionerna och att det är en bra chans att trötta ut sig. Redelius menar att denna inställning pekar på att eleverna ser på ämnet som ett aktivitetsämne snarare än ett kunskapsämne.³¹ Larsson menar också att elevernas resonemang kring ämnet handlar om att det viktigaste är att de ska vara aktiva och röra på sig och som vissa elever uttrycker det, att undvika att bli tjock.³²

Resultatet visar att majoriteten av eleverna anser att ämnet är lika viktigt som de andra ämnena men de framhåller att de tror att både deras mamma och pappa värderar ämnet som mindre viktigt i jämförelse med andra.³³ Redelius tillägger att föräldrarnas inställning kan påverka elevernas men ändå så visar resultatet det motsatta. Eleverna anser ämnet vara lika viktigt som andra trots att de tror att deras föräldrar anser att ämnet är mindre viktigt. Så någon påverkan av föräldrarna har inte skett men den det finns dock en risk för det menar Redelius.

Redelius och Larssons forskning visar att de elever som också är aktiva på sin fritid är mer aktiva under lektionstid i jämförelse med elever som inte är aktiva på fritiden. De elever som inte är aktiva på fritiden har också en låg tilltro till sig själva av vad de klarar av. Redelius påpekar att detta inte är något anmärkningsbart då elever med mer och flera fysiska erfarenheter blir mer säkra på vad de och deras kroppar kan prestera. Samt att de elever som är aktiva på fritiden är vana att svettas, ta i och kämpa mer i jämförelse med de elever som inte är aktiva på fritiden. Men Redelius poängterar dock att vare sig man är aktiv eller inte på fritiden så ser man på idrott och hälsa som ett aktivitetsämne och inte ett kunskapsämne.³⁴ Redelius framhäver ändå att inställningen till ämnet oftast ligger till grund för hur aktiv man är under lektionstid. Ju positivare inställning man har desto mer fysiskt aktiv är man på lektionen. Därför menar Redelius att det är viktigt att man får med alla eleverna så att det får en positiv inställning till ämnet för att det troligtvis leder till att de är fysiska aktiva under sin fritid.³⁵

När eleverna diskuterar om vad de förmodar att läraren förväntar sig av dem så säger eleverna att de tror att läraren vill att de ska vara väldigt aktiva under lektionstid. Eleverna har som föreställning att lärarna vill att de ska svettas och ta i så mycket som det går. Redelius ser detta som något anmärkningsvärt då samma studie som genomfördes på lärarna visar att lärarna vill helst komma ifrån prestationsmoment men ändå så upplever eleverna det som det mest framträdande och det som förväntas av dem.³⁶

---

³⁰ Larsson, 2004, s. 147

³¹ Redelius, 2004, s. 164

³² Larsson, 2004, s. 146

³³ Redelius, 2004, s. 170

³⁴ Ibid, s. 171

³⁵ Ibid, s. 168

³⁶ Ibid, s. 169,172

Redelius och Larssons diskussion av deras rapports sammanställningar tar upp att idrott och hälsa är ett viktigt ämne och har därmed legitimitet som ett viktigt ämne i skolan. Det är viktigt ur ett folkhälsoperspektiv men också för att barn och ungdomar ska få känna rörelseglädje. Redelius och Larsson diskuterar just rörelseglädje och om det kan vara ett hinder för att lära. De menar att om undervisningen endast fokuserar på roliga saker så kan man missa vissa viktiga delar.³⁷ Deras resonemang genomsyras också av en diskussion om vilken kunskap som man bör eftersträva i idrott och hälsa. Är regler och taktik den enda kunskapen som ämnet ska erbjuda eller finns det andra delar? Forskarna menar att idag när fokus främst ligger på aktiviteterna så kommer regler och taktik som kunskap hand i hand. Kunskapen har också en annan dimension i skolan. Den ska helst kunna mätas och bedömas menar Redelius och Larsson och därför frågar de sig om vad som ska bedömas i ämnet? Ska man bedömas efter hur mycket svett som sprutar på lektionerna, om man kan stå på händer eller finns det andra kvaliteter som är värdefulla? Redelius och Larsson diskuterar en liknelse om att kunna räkna ut ett tal och att kunna stå på händer. Är det samma sak? ³⁸ Forskarna diskuterar också att ämnet idrott och hälsa oftast splittras upp till två åtskilda saker. Idrott innehåller den praktiska biten med olika aktiviteter och hälsa innehåller snarare den teoretiska biten och på så vis blir ämnet tudelat och praktik och teori två åtskilda saker.³⁹

Redelius och Larsson menar att det oftast råder en skillnad i ämnets olika delar. Det diskuteras ofta om att orientera och att simma, men när det snarare borde handla om att kunna orientera och att kunna simma. ”Kunskapsdimensionen i ämnet tonas alltså ner till förmån för aktivitetsdimensionen”⁴⁰ Det fokuseras mer på att göra saker än att lära sig och att kunna saker.

4.2 Eriksson

En rapport som genomfördes hösten 2002 är en utvärdering om lärares och elevers perspektiv på idrott och hälsa. Undersökningen har genomförts med enkäter och samtalsintervjuer på elever från 30 olika skolor både grundskolor och gymnasieskolor. Undersökningen har sammanställts av Charlie Eriksson. Resultatet visar i likhet med Redelius och Larssons forskning, att de flesta av eleverna anser att ämnet är intressant och roligt. Det är främst pojkar som dominerar i den positiva inställningen. Det är också pojkar som främst lyfter fram att det är viktigt att ha kunskaper i ämnet för att skapa sig en meningsfull fritid.⁴¹ De flesta elever menar att det är ”mycket viktigt att ha roligt genom att röra på sig.”⁴² De äldre eleverna lyfter också fram att det är viktigt att lära sig samarbeta men också att få känna att kroppen fungerar och att den duger som den är.

---

³⁷ Larsson, Håkan & Redelius, Karin, 2004, Några pedagogiska utmaningar i relation till ämnet idrott och hälsa. I *Mellan nytta och nöje. Bilder av ämnet idrott och hälsa*. (Tryck: Edita Norstedts Tryckeri Stockholm) s. 228-229

³⁸ Ibid, s. 231- 232

³⁹ Ibid, s. 233

⁴⁰ Ibid, s. 236

⁴¹ Eriksson, Charlie, m.fl, 2003, Skolämnet idrott och hälsa i Sveriges skolor – en utvärdering av läget hösten 2002.(Örebro: Örebrouniversitet: Institutionen för idrott och hälsa.) s. 24

⁴² Ibid, s. 25

När eleverna får besvara frågor på hur det känns på idrott och hälsa lektionerna är det främst pojkarna som oftare tycker det känns roligt och lustfyllt då de får chans att visa att vad de kan, att känna sig duktiga samt att de upplever en högre trygghet. En del av flickorna framhåller att de ofta känner sig klumpiga, dåliga och rädda. När eleverna diskuterar vad de lär sig så är det särskilt tre saker som betonas, att lära sig olika idrottsaktiviteter, att man ska ta hänsyn till både pojkar och flickor samt att man mår bra av att vara fysisk aktiv.⁴³

Även denna undersökning visar att eleverna betonar att ämnet är viktigt för att det är ett skönt avbrott från de stillasittande lektionerna. Det är främst de fysiska aktiviteterna som står i fokus på lektionerna och hälsofokus lyser igenom när eleverna menar att de ska röra på sig för att må bra. Men det råder stor skillnad mellan teori och praktik. Den teoretiska undervisningen i idrott och hälsa förknippas oftast med stillasittandes lektioner i klassrum och inlämningsuppgifter. Den praktiska undervisningen är endast moment där eleverna ska röra på sig och vara så aktiva som möjligt. Det verkar som att de två momenten särskiljs så mycket som möjligt och aldrig eller sällan integreras med varandra, utan det är två separata delar i ämnet.

Eleverna lyfter fram att det ska vara roligt och lustfyllt att röra på sig och Eriksson menar att deras inställning till ämnet kan bidra till ett vidare intresse för fysisk aktivitet på fritiden. Eleverna framhäver också att deras lärare vill att de ska röra på sig så mycket som möjligt och ju mer svett desto bättre. Elevernas sätt att diskutera de fysiska momenten och deras uppfattning om lärarens inställning påvisar ett synsätt där kroppen är en maskin som ska utföra ett jobb för att bli bättre. Eleverna uttrycker att de uppfattar att läraren vill att de ska ta i så mycket som möjligt för att bli bättre och utveckla styrka och kondition. På så vis handlar endast undervisningen om att genom fysisk aktivitet forma eleverna till starkare och snabbare individer. Eriksson skriver att på det viset så ligger fokus endast på de fysiologiska aspekter och väldigt lite om hälsa och lärande.⁴⁴ Eleverna lyfter fram att de även har lärt sig att lättare kunna samarbeta, hantera konflikter samt att ta hänsyn till andra vilket är rena sociala egenskaper. Eleverna säger också att de har lärt sig flera färdigheter så som att simma och dansa, men också att de har lärt sig olika idrottsaktiviteter och hur de ska göra för att förbättra sin kondition.

Erikssons resultat är till viss del splittrat. Elevernas utsaga berättar att det är mycket fokus på att vara fysisk aktiv under lektionerna men resultatet visar också att idrott och hälsa är ett kunskapsämne. Eleverna berättar att de lärt sig både sociala, teoretisk och praktisk kunskap.

4.3. Nationell utvärdering

Den nationella utvärderingen av skolan och ämnet idrott och hälsa genomfördes år 2003 och sammanställdes år 2005. Utvärderingen bygger på enkäter som både skolledning, lärare och elever har besvarat och deras perspektiv på idrott och hälsa har fått komma fram i ljuset. Uppfattningen av idrott och hälsa har också jämförts med andra ämnen samt att man har undersökt hur undervisning i ämnet sker. Även denna rapport går i samma tecken som den tidigare forskningen. Den visar att eleverna har en positiv inställning till ämnet och att de kan

---

⁴³ Eriksson m.fl, 2003, s. 26-27

⁴⁴ Ibid, s. 40-41

ha användning av de kunskaper de får på lektionerna på sin fritid. Istället för att upprepa mig om samma saker kommer kommande text fokusera på hur undervisningen bedrivs.

Rapporten visar att det till viss del råder brist av läromedel för ämnet idrott och hälsa. De läromedel som finns visar att den främst riktar sig till läraren idrott och hälsa och inte lika mycket till eleverna. Dessa läromedel ger läraren tips om hen kan bedriva sin undervisning och fokus ligger inte på att vända sig till eleverna. Detta medför att det sällan finns läromedel på skolorna i idrott och hälsa. Det material som eleverna blir tilldelade är oftast sådant som är kopierat eller framställt av läraren, en egen lärobok är väldigt sällan förekommande.⁴⁵ Resultatet visar att det material som eleverna blir tilldelade är oftast sådant som de ska studera in för att sedan ha prov på.

”Ämnet Idrott och hälsa betraktas traditionellt som teorilöst, varvid produktionen av läromedel ses som ett sätt att göra ämnet ’teoretiskt’.”⁴⁶ Rapporten menar dock det motsatta. Att ett ämne har en lärobok gör inte ämnet automatiskt till ett teoretiskt ämne utan författarna till utvärderingen menar att teori är en vetenskaplig grund som kan användas i praktiska moment. Läromedel i ämnet behöver inte bara behandla träningslära och kost, utan kan också behandla ergonomi, kroppskontroll och hållning. Ämnet idrott och hälsa är just en kombination mellan teori och praktik och därav är det viktigt att kunna genomföra båda delarna i sin undervisning.

De läromedel som finns idag fokuserar främst på fysiologiska och biologiska aspekter men de tar sällan upp ett samhälls och beteendeperspektiv. Författarna menar att detta är en brist. I styrdokumentet står det tydligt att eleverna ska lära sig att ”värdera idrott och andra fysiska aktiviteter utifrån olika synsätt på hälsa, rörelse och livsstil.”⁴⁷ Detta är också viktigt ur ett samhällsperspektiv. Eleverna behöver lära sig att hålla ett kritiskt förhållningssätt till olika synsätt och perspektiv på hälsa och livsstil. Detta menar författarna till rapporten vara viktigt då vi idag blir överhopade av olika bilder och uppmaningar om hur vi bör se ut och leva.⁴⁸

Utvärderingen framhäver även att det oftast saknas en historisk bakgrund i läromedlen. Författarna till den menar att det medför att man tappar mycket bakgrundsfakta om olika idrotter och deras traditioner. På så vis blir inte helhetsbilden presenterad och därmed får eleverna inte chans till bildning och ett livslångt lärande. ”En avsikt med idrottsämnet är att det skall leda till ett livslångt intresse. Detta synsätt ingår i ett samhällspolitiskt kunskapsintresse.”⁴⁹ Missar man stor del av bakgrundsfakta så är detta inte möjligt att fullfölja, menar författarna till rapporten.

Den nationella utvärderingen visar att eleverna har en positiv bild till ämnet och att de värderar ämnet högt. När eleverna får ranka vilka ämnen de anser sig ha mest nytta av toppar svenska och matematik och idrott och hälsa kommer på femte plats. Även elevernas föräldrar

---

⁴⁵ Skolverket, 2005, Nationella utvärderingen av grundskolan, 2003. Ämnesrapport till rapport 253. Idrott och hälsa, (Tryck: Elanders Gotab) s. 63-64

⁴⁶ Ibid, s. 64

⁴⁷ Skolverket, Lgr, s. 51

⁴⁸ Skolverket, 2005, Nationella utvärderingen. s. 66-67

⁴⁹ Ibid, s. 73

rankar idrott och hälsa inom de sex mest viktiga ämnena för sitt barn. I jämförelse med andra ämnen så har eleverna en väldigt positiv bild till ämnet samt att de upplever att lektionerna går fort, att de har väldigt roligt på lektionerna samt att de önskar att ha mer undervisningen i idrott och hälsa. Författarna menar att det är en mycket positiv bild av ämnet.⁵⁰

Skolverkets utvärdering har även bearbetat hur eleverna uppfattar kunskapskraven samt deras uppfattning om vad de tror förväntas av dem. Detta perspektiv är viktigt att ha med i denna studie då det är relevant att veta hur eleverna tänker kring vilka förväntningar som eleverna har på sig under lektionerna i idrott och hälsa. När skolverkets utvärdering genomfördes var det fortfarande Lpo 94 som var rådde på skolorna och den nya Lgr 11 hade inte börjat ta form än. Trots att det är ett nytt betygssystem med nya kunskapskrav så är fortfarande bedömningen liknande och därför anser jag att rapporten uppfyller relevans i mitt ämne. Rapporten visar att elevernas egna uppfattningar om vilket betyg de får stämmer bra överens med deras faktiska betyg. Detta resultat tyder på att eleverna vet vad de behöver prestera för att uppnå ett visst betyg. Eleverna anser också att läraren sätter rättvisa betyg.⁵¹ Rapportens resultat av vad eleverna själva anser ha lärt sig, visar att majoriteten av eleverna anger att de lärt sig att man mår bra av att röra på sig. De flesta av eleverna säger också ha lärt sig hur man utvecklar styrka och kondition. Det är också många av eleverna som anser att undervisningen har bidragit till att deras styrka och kondition har blivit bättre. De menar också att undervisningen har bidragit till att de lättare kan samarbeta och att de tycker att det är roligt att röra på sig. Det är dock en liten del av eleverna som anser att de har lärt sig sambanden mellan livsstil, levnadsvanor och hälsa. Men det som är mest uppseendeväckande i rapportens resultat är att den visar att det är väldigt få elever som anser att de har lärt sig något kring friluftsliv. Detta är anmärkningsvärt då den tidigare läroplanen Lpo 94 men också den aktuella, Lgr 11, betonar och lyfter fram att friluftsliv ska vara en stor del av undervisningen. Men ändå så har detta inte nått fram till eleverna så att de kan reflektera över om de har lärt sig något kring friluftsliv.⁵² Resultatet av rapporten visar också att eleverna uttrycker själva att de har en avsaknad kunskap kring ätstörningar, dopning, kroppsideal samt att värdera olika hälsoaspekter.

Rapportens resultat av vad eleverna anser vara viktigt och mindre viktigt i undervisningen i idrott och hälsa visar att eleverna tycker att det är viktigt att man ska ha roligt när man rör på sig, ”att lära sig samarbeta, få känna att kroppen duger, få bättre självförtroende och bli mer vältränad.”⁵³ Många av eleverna anser dock tävla och att konkurrera är mindre viktigt samt att lära sig om natur och miljö samt att utöva friluftsliv inte heller bör prioriteras i undervisningen. Här är det dock en stor diskrepans mellan flickor och pojkar. Pojkar anser i motsatt till flickorna, att tävling och konkurrens är viktigt i undervisningen för att man ska kunna utvecklas. Pojkarna anser generellt att det blir roligare att genomföra aktiviteter som innehåller ett tävlingsmoment. Flickorna å andra sidan anser istället att det är absolut viktigast att ha roligt när man rör på sig, att testa många olika aktiviteter samt att få bättre självförtroende.

---

⁵⁰ Skolverket, 2005, Nationella utvärderingen, s. 77-79

⁵¹ Ibid, s. 95

⁵² Ibid, s. 96

⁵³ Ibid, s. 100

Sammanställningen av rapporten visar också att de elever som alltid eller ofta är med och tar ut sig, generellt har högre betyg än de elever som sällan deltar och inte tar ut sig. Detta resultat visar också en stor diskrepans mellan flickor och pojkar. Pojkarna är oftare med på lektionerna och tar mer ut sig i jämförelse med flickorna. Detta återspeglar sig sedan i betygen där pojkar oftare har högre betyg än flickorna.

4.4 Samtalsguide

Utifrån den nationella utvärderingen 2003 har myndigheten för skolutveckling satt samman en samtalsguide för personer som arbetar inom skolverksamheten. Denna samtalsguide ska vara till hjälp för personal som möter elever dagligen men också en samtalsguide kolleger emellan för att få en uppfattning om ens egen undervisning och vad man kan förbättra.

I denna samtalsguide diskuteras vilken roll ämnet idrott och hälsa har i samhället men också i skolan. Författarna till den lyfter fram ett folkhälsoperspektiv där de framhäver att den livsstil som dagens ungdomar lever bidrar till att de blir allt fetare och därmed blir vikten på undervisningen i idrott och hälsa ännu viktigare. Författarna som skrivit denna samtalsguide menar att överviktiga ungdomarna ökar till antal och därför blir den timma som ungdomarna har idrott och hälsa en viktig timma. Det diskuteras om idrott och hälsa enbart ska vara ett rörelse och aktivitetsämne, dit eleverna kommer för att enbart springa av sig och svettas. Riskerna med detta är att det enda som är viktigt är arbetsformerna men inte innehållet och därmed blir undervisningen kunskapsfattig. Detta kan då medföra att eleverna inte tar med sig någon kunskap eller något positivt därifrån vilket kan leda till att deras livslånga intresse för fysisk aktivitet uteblir.⁵⁴ Därefter förs en diskussion kring vilket synsätt man bör ha på ämnet, bör man se lektionerna i idrott och hälsa som en del i att lösa den fetmaproblematik som råder i samhället? Bör vi se ämnet som enbart något roligt för att det troligtvis leder till att eleven anammar en fysisk aktiv livsstil? Eller ska vi se ämnet som ett kunskapsämne där det blandas aktiviteter med teorier? Författarna till samtalsguiden vill framhäva det sista. Idrott och hälsa bör ses som ett kunskapsämne där eleverna får kunskaper och färdigheter att kunna leva ett långt och hälsosamt liv.⁵⁵

---

⁵⁴ Myndigheten för skolutveckling. 2007, En samtalsguide om kunskap, arbetssätt och bedömning. (Tryck: Edita Västerås) s. 32

⁵⁵ Ibid, s. 33

5. Syfte

Syftet med denna studie är att belysa om elever uppfattar ämnet idrott och hälsa som ett kunskapsämne.

5.1 Frågeställningar

Hur ser eleverna på kunskap i ämnet idrott och hälsa?

Hur beskriver eleverna den bedrivande undervisningen?

Vad är elevernas uppfattning om vad som förväntas av dem?

6. Metod

Kommande text behandlar vilken slags metod som har använts samt dess motivering. Kommande kapitel tar också upp vilka etiska hänsynstagande som har vidtagits vid undersökningen samt hur analysarbetet har gått till. I slutet av avsnittet diskuteras undersökningens validitet och reabilitet. Det sista avsnittet är en metoddiskussion som tar studiens förfarande, uppkomna problem och om något skulle genomförts på annat sätt.

6.1 Undersökningen

För att belysa om elever uppfattar att idrott och hälsa är ett kunskapsämne lämpar sig en kvalitativ undersökning bra. Esaiasson med flera menar att en kvalitativ metod är mest lämplig när man ska undersöka hur människor uppfattar och resonerar kring sin vardag. Genom kvalitativa metoder får man reda på hur människor ser på saker och ting samt hur de resonerar kring olika fenomen. En kvalitativ studie bidrar med forskning som går mer på djupet i färre teman vilket bidrar till en djupare kunskap om människors tankar och tankegångar. När man berör färre teman leder det till att personerna som intervjuas får chans att berätta utförligt om hur de tänker vilket ger en tydligare bild av personens resonemang.⁵⁶ Denna undersökning ämnar belysa om eleverna uppfattar idrott och hälsa som ett kunskapsämne och därmed är samtalsintervjuer i form av fokusgrupper en lämplig metod för att uppnå undersökningens syfte.

Fokusgrupper har både sina för och nackdelar. Fördelar med fokusgrupper är att gruppen kan diskutera sig fram till ett svar tillsammans. Om det skapas en god dynamik i gruppen så kan flera olika synsätt och resonemang komma fram i ljuset. Fokusgrupper ger också möjlighet för eleverna att bygga vidare på andras tankar och resonemang och därmed kan oväntade svar komma fram.⁵⁷ I fokusgrupper får eleverna framföra och argumentera för sin åsikt inför andra vilket i förlängningen kan bidra med att eleverna blir mer stärkta i sina åsikter och i sitt resonemang. Diskussionen mellan eleverna kan också leda till att eleverna förändrar sina åsikter och uppfattningar. På så vis blir fokusgrupper givande även för eleverna. Wibeck menar att fokusgrupper bidrar till en mer djupare samt en bredare kontext vilket kan resultera i att den som genomför undersökningen får en större möjlighet att kunna uppfatta vad som ligger bakom elevernas utsaga och resonemang.⁵⁸

Nackdelar med fokusgrupper är att alla elever som deltar kanske inte kommer till tals. Risken med fokusgrupper är att det endast är några få elever som tar över diskussionen och pratar. Därför är det viktigt att forskaren som genomför fokusgrupperna är lyhörd och försöker se till att alla personer får komma till tals. Balansen mellan att låta eleverna prata fritt och lägga sig i och styra upp kan ibland vara hårfin. Tanken med fokusgrupper är just att eleverna ska kunna prata ganska fritt kring ämnet och om man lägger sig i för mycket och försöker styra upp diskussionen riskerar man att det blir en mycket konstlad diskussion. Det finns också risk att alla elever inte vågar komma till tals om deras åsikt avviker från gruppens. Grupptruck inom

---

⁵⁶ Esaiasson, Peter m.fl. 2010, *Metodpraktikan. Konsten att studera samhälle, individ och marknad*, (Stockholm: Norstedts juridik), s. 284-285

⁵⁷ Ibid, s. 362

⁵⁸ Wibeck, Victoria, 2010, *Fokusgrupper: om fokuserade gruppintervjuer som undersökningsmetod* (Lund: Studentlitteratur), s. 149-150

fokusgrupper är svårt att komma ifrån och därför är det viktigt att man som intervjuare redogör för eleverna att alla tankar och åsikter är välkomna.

Denna undersökning har genomförts med elever som kände varandra och gick i samma klass. Detta har också sina för och nackdelar. Det är fördelaktigt om eleverna har en god sammanhållning och ett tillåtande klimat sinsemellan då finns det stora chanser att eleverna kan tala väldigt fritt kring ämnet. Men om eleverna inte känner sig trygga tillsammans kan det leda till att alla inte vågar komma till tals och få sin röst hörd. Det kan i förlängningen leda till att elevernas utsaga inte är sanningsenlig.

Att använda fokusgrupper innebär också att man inte kan generalisera. Esaiasson framhäver att resultatet man får fram av undersökningen inte är generaliserbart ”utan det handlar mer om att kartlägga förekomsten av olika förhållningssätt i och öka förståelsen för olika resonemang.”⁵⁹ Denna studie har dock inga generaliserande ambitioner utan studien vill belysa om elever på denna skola uppfattar idrott och hälsa som ett kunskapsämne. En kvalitativ ansats och användandet av fokusgrupper bidrar istället med att man går på djupet i färre teman. Detta leder till att man får en djupare förståelse för människors uppfattningar och tankar.⁶⁰

Det finns ett flertal alternativa metoder att välja mellan så som enkäter eller enskilda samtalsintervjuer, men den tidigare forskningen visar att sådana undersökningar redan är gjorda. Den tidigare forskningen har främst genomförts genom kvantitativa metoder med bland annat enkäter och har därmed kommit med generaliserande resultat. Därmed är det intressant att genomföra en kvalitativ undersökning med fokusgrupper utan ambitioner att generalisera. Detta kan förhoppningsvis frambringa ny kunskap och synsätt då det inte genomförts liknande kvalitativa undersökningar i form av fokusgrupper. Detta för att tillföra ett nytt perspektiv och gå djupare i ämnet för att få en bredare förståelse för människors tankar.

6.2 Urval

I enlighet med Wibeck har jag gjort ett strategiskt urval av det empiriska materialet.⁶¹ Det innebär att jag har valt en skola som är någorlunda representativ för landet. Medelbetyget samt antal elever på skolan representerar ett medel i riket. Även om undersökningen inte har någon generaliserande ambition så anser jag att det är intressant att genomföra undersökningen på en skola som representerar en medelskola i Sverige. Detta för att många av eleverna som går i skolan idag går på en liknande skola. Jag har valt en skola som ligger i utkanten av Göteborg och har ett genomsnittligt betyg i likhet med riket. Skolan är en F-9 skola och har ca 650 elever vilket ligger i linje med landets genomsnittliga skolor.

Valet av skola bygger också på att eleverna i årskurs nio har idrott och hälsa två gånger i veckan och med två olika idrottslärare. Hur eleverna uppfattar ämnet idrott och hälsa kan vara beroende av hur deras lärare bedriver sin undervisning och därför är det fördelaktigt för

---

⁵⁹ Esaiasson m.fl, 2010, s. 363

⁶⁰ Wibeck, 2010, s. 147

⁶¹ Ibid, s. 66

undersökningen att eleverna har två olika lärare vid två olika tillfällen i veckan. På detta sett har eleverna fler erfarenheter av två lärare vilket förhoppningsvis kan ge ett nyanserat resultat. Om eleverna endast hade haft en lärare så hade deras utsaga kanske varit mindre nyanserad.

Undersökningen är genomförd på två klasser från årskurs nio. Valet av årskurs nio bygger på att eleverna har lång erfarenhet av skolan i jämförelse med yngre elever. Elever i årskurs nio har också mer livserfarenhet vilket troligtvis leder till att de kan föra en diskussion och ge en mer nyanserad bild av deras åsikt. De äldre eleverna har troligtvis också mer kapacitet till eftertanke i jämförelse med elever från de yngre åldrarna. Undervisningen ser oftast annorlunda ut för de yngre än äldre eleverna. De yngre barnens undervisning genomsyras främst lekar som ska bidra till att eleverna har roligt men också till deras fysiska utveckling. Därför kan det vara svårt att genomföra undersökningen på de yngre eleverna. Undersökningen hade också kunnat genomföras på äldre elever så som gymnasieelever, men med skolplikten i åtanke så anser jag att undersökningen är mest lämplig att genomföras på en årskurs nio. Alla elever måste gå i skolan fram till årskurs nio och på så vis blir skolan en arena där lärare har möjlighet att kunna påverka eleverna för resten av deras liv. Framförallt i ämnet idrott och hälsa så är det viktigt att man tidigt skapar ett intresse och att eleverna finner rörelseglädje redan i tidig ålder. Detta resonemang går i enlighet med Lgr 11 som framhäver vikten av att ge eleverna möjligheter till positiva erfarenheter för att sedan att skapa ett livslångt intresse.⁶²

Fokusgrupperna har genomförts i fyra olika grupper med fem elever i varje. Det var två grupper från vardera klass och detta var ett medvetet val från min sida. För att få en så nyanserad bild som möjligt valde jag att intervjua elever från båda klasserna då det kan finnas skillnader mellan klimatet i klassen vilket kan leda till olika svar vid intervjutillfällena. Båda klasserna hade samma upplägg och förutsättningar, de har två lektionstillfällen och olika lärare vid varje tillfälle. Vid varje intervjutillfälle så var det fem elever i varje grupp som valdes ut av deras lärare. Det var en blandning mellan tjejer och killar, men också enligt läraren en kombination mellan dessa elevers betyg i ämnet idrott och hälsa. Några av eleverna som deltog hade höga betyg i ämnet och några av eleverna hade låga betyg eller inget betyg alls. Ur undersökningens perspektiv så resulterar det i att eleverna har olika erfarenheter och inställning till ämnet vilket kan ge ett bredare resultat.

Studiens syfte är att belysa om elever uppfattar ämnet idrott och hälsa som ett kunskapsämne genom att genomföra fokusgrupper. Undersökningen har enbart genomförts på en skola då undersökningen inte har en jämförande ambition. Undersökningen går snarare ut på att belysa än att beskriva och jämföra. Konsekvenserna av detta är att jag enbart kan uttala mig om eleverna på just denna skola uppfattar ämnet som ett kunskapsämne. Hade undersökningen haft en jämförande ambition så hade undersökningen genomförts på två skolor och då hade resultatet kunnat visa på andra bakomliggande faktorer till elevernas resonemang.

---

⁶² Skolverket, Lgr 11, s. 51

6.3 Genomförandet av intervjuerna

Intervjuerna genomfördes på skoltid i lokaler på skolan. Innan intervjuerna började informerade jag eleverna om att det var valfritt att delta och de fick lämna rummet när de så önskade. Jag berättade också för eleverna att de skulle vara anonyma i undersökningen och vid citat skulle varken deras namn eller kön nämnas. Eleverna hade innan intervjutillfället informerats om vad för ämne och frågor som skulle behandlas. Innan intervjuerna började så bad jag om elevernas godkännande att få spela in intervjun på band. Detta för att eleverna skulle få min fulla uppmärksamhet under hela intervjutillfället men också för att underlätta transkriberingen och bearbetningen av materialet. Detta godkändes av samtliga fyra grupper. Eleverna fick diskutera öppna frågor från en frågeguide som jag utformat efter behandlat tidigare forskning och teori (Se bilaga 1). Jag var den som ställde frågorna från frågeguiden och om det blev tyst försökte jag föra vidare diskussionen med fler frågor. Intervjuerna varade i 60 minuter vid varje tillfälle vilket innebar att jag hade lite mer än fyra timmars inspelat material.

6.4 Etisk hänsyn

Eleverna som skulle delta i intervjuerna var minderåriga och därmed behövde jag ha deras föräldrars godkännande för att eleverna skulle få delta.⁶³ Därför besökte jag skolan en vecka innan intervjutillfällena och uppmanade alla elever i båda klasserna att ta med ett brev hem till sina föräldrar. Brevet innehöll information till föräldrarna om vem jag var, vilket ämne som undersökningen och intervjuerna skulle behandla (Se bilaga 2). Brevet informerade också om att deras barns deltagande var frivilligt och att deras identitet skulle vara anonym i arbetet. Föräldrarna skulle ge sitt godkännande genom att skriva under brevet och dessa underskrifter samlade jag in innan intervjuerna började.

6.5 Analys av materialet

Intervjuerna spelades in på band vilket underlättade transkriberingen. Vid intervjutillfällena förde jag även stödanteckningar som kunde hjälpa mig i analysarbetet. Transkriberingen gav mig chans att komma nära och lära känna materialet vilket underlättade arbetet med analysen.

Transkriberingen gjordes i enlighet med Wibecks nivå III. Nivå III innebär att man skriver ner allt som deltagarna säger ord för ord. Nivå III innefattar att man får med vad eleverna säger ordagrant men den utesluter dock sättet det sägs på, till exempel tvekljud, talstyrka, pauser, talhastighet osv.⁶⁴ Jag anser dock inte att detta är relevant för att uppnå studiens syfte då jag är intresserad av vad de säger och inte sättet det sägs på och därför valde jag att utföra transkriberingen efter nivå III.

För att kunna utläsa mönster och få fram ett material så tematiserades materialet efter de teman som frågeguiden innehöll. Wibeck menar att tematisering eller kategorisering är ett måste för att få en överblick över sitt material och för att sedan nå fram till ett resultat.⁶⁵ Så när transkribering var färdig så placerade jag in allt material under passande tema för att

---

⁶³ Forskningsetiska principer inom humanistisk-samhällsvetenskaplig forskning, s. 9

⁶⁴ Wibeck, 2010, s. 94-95

⁶⁵ Ibid, s. 100

kunna utläsa ett resultat men också för att hitta och se tyngdpunkten i materialet. Wibeck menar att när man tematiserar så blir det tydligare att se vart som tyngdpunkten i materialet ligger vilket är bra för resultatets tillförlitlighet.⁶⁶ När allt material var inplacerat under vardera tema så började jag sortera ut det mest väsentliga materialet utifrån studiens syfte och frågeställningar. Det som inte gick i linje med undersökningens syfte och frågeställningar ströks och det material som blev kvar placerades in under varje frågeställning för att kunna uppnå undersökningens syfte och besvara dess frågeställningar. Ur elevernas diskussion framkom det många intressanta tankar och resonemang men som inte var relevant för studiens syfte. Det som inte var relevant för att uppfylla syftet eller besvara frågeställningarna togs bort. Därför grundar jag min sortering utifrån den relevansen i förhållande till studiens syfte och frågeställningar. På så vis kom jag fram till ett tillförlitligt resultat.

6.6 Validitet och reliabilitet

Validitet innebär i förenklade former om man verkligen mäter det man ämnar mäta.⁶⁷ Denna undersökning ämnar ta reda på om elever uppfattar idrott och hälsa som ett kunskapsämne och för att ta reda på det så har det genomförts fokusgrupper med elever från årskurs nio. Frågorna som eleverna behandlade vid intervjutillfällena kom från en frågeguide som innehöll öppna frågor från tre olika teman. Denna frågeguide utformades efter jag inhämtat och behandlat relevant teori och tidigare forskning i ämnet. Detta för att få en grund att stå på och för att skapa en förståelse för ämnet och underlätta operationaliseringen. Operationalisering innebär i korthet att man omvandlar det abstrakta till något mer mätbart.⁶⁸ Operationaliseringen i denna studie innebär att jag inhämtade kunskap och var väl påläst i ämnet innan jag utformade frågeguiden med relevanta frågor för att uppnå undersökningens syfte. Frågeguiden är utformad efter tre teman som har ursprung från undersökningens tre frågeställningar. Utifrån dessa tre teman utformades frågor för att kunna besvara de tre övergripande frågeställningarna för att sedan kunna uppnå undersökningens syfte. Processen att ta fram en välutformad frågeguide tar tid och är komplicerad. Därför genomförde jag ett par testintervjuer för att se om frågeguiden gav mig det material som jag behövde. Efter genomfört testintervjuerna så gjordes en del justeringar och ändringar av frågeguiden. Testintervjuerna genomfördes på en annan skola än vad den riktiga undersökningen genomfördes. Detta var ett medvetet val för att undvika att eleverna skulle få höra frågorna och kunna prata ihop sig om ämnet innan intervjutillfället.

Undersökningens metod och frågeguide är rimlig för att uppfylla syftet. Detta talar för att studiens validitet är god då jag mäter det som jag avser att mäta. Genom att jag har genomfört testintervjuer och gjort förbättringar på frågeguiden så ökar också validiteten. Wibeck menar dock att användet av fokusgrupper kan leda till minskad validitet. Hon menar att man inte alltid kan lita deltagarnas tillförlitlighet och om deras utsaga verkligen stämmer.⁶⁹ Som jag nämner tidigare i texten kan man inte lita på att alla elever vågar stå emot gruppsyck och likande vilket kan leda till att de inte talar helt sanningsenligt. Det kan också vara så att

---

⁶⁶ Wibeck, 2010, s. 100

⁶⁷ Esaiasson m.fl, 2010, s. 63

⁶⁸ Ibid, s. 60

⁶⁹ Wibeck, 2010, s. 144-145

gruppen ger de svar som är mest socialt accepterade vilket också leder till ett snedvridet resultat. För att försöka kringgå detta är det viktigt att man tydliggör för eleverna att deras deltagande är anonymt och att man poängterar att allt är tillåtet att säga och tycka vid intervjuerna.

”Reliabilitet innebär att olika forskare, oberoende av varandra, ska komma fram till samma resultat när de studerar ett material.”⁷⁰ Det innebär att om en annan forskare genomför min undersökning ska denne komma fram till samma resultat som jag kommit fram till. Jag anser att denna undersökning har god reliabilitet då intervjuerna spelades in samt att allt material transkriberades. Materialet placerades sen under tydliga teman vilket också talar för god reliabilitet. Detta för att de teman som användes under analysen var tydligt avgränsande från varandra. Något som hade kunnat öka reliabiliteten ytterligare var om jag hade haft med mig en observant vid intervjutillfällena samt att man hade varit två personer som hade kunnat genomföra analysen för att kunna ha någon att diskutera med.

6.7 Metoddiskussion

Valet av en kvalitativ ansats visade sig ge resultat och det har lett till en djupare förståelse om eleverna uppfattar idrott och hälsa som ett kunskapsämne. Det var väldigt roligt att genomföra fokusgrupper. Jag var först orolig för att diskussionen mellan eleverna inte skulle ta vid eller att en och samma person skulle prata hela tiden. Men så blev inte fallet. Elevernas diskussion löpte på bra och de fördelade själva ordet bra mellan varandra. Detta kan troligtvis bero på att de kände varandra vilket visade sig vara positivt i denna studie. Genom att jag genomfört testintervjuer så bidrog det troligtvis till att jag kände mig trygg i min roll som intervjuare. Detta var gynnsamt under intervjutillfällena då övergången mellan frågorna och de olika teman löpte på ett bra sätt.

Med facit på hand hade det dock varit skönt om man hade varit två personer vid intervjutillfället. Detta hade kunnat underlätta analysen då man hade varit två personer som hade kunnat diskutera samma material. Men det hade också underlättat vid intervjutillfällena då jag stundtals kände mig stressad över att behöva föra anteckningar, lyssna på eleverna, observera att alla personer fick komma till tals samt att ställa frågor. Som jag skriver i ovanstående text så är jag väldigt nöjd med min insats men det hade varit skönt om man hade varit två personer som hade delat på ansvaret eller en andra person som kunde agera som observatör. Konsekvenserna av att jag var ensam kan dock innebära att jag har missat något under intervjutillfällena eller under analysen.

Utformandet av frågeguiden tog tid och efter reviderat den efter testintervjuerna upplevde jag ändock att vissa frågor stundtals kändes överflödiga. Men å andra sidan så är det bra att ha några extra frågor för att fylla ut om diskussionen stannar av eller om eleverna svarar väldigt kort på de andra frågorna. Men frågeguiden hade troligtvis kunnat bli ännu bättre om jag genomfört ytterligare några testintervjuer.

Studiens resa har dock varit relativt problemfri och det var lätt att hitta en skola där jag kunde genomföra undersökningen på. Konsekvenserna av att undersökningen genomfördes på denna skola är att jag enbart kan uttala mig om dessa elevers uppfattning.

---

⁷⁰ Wibeck, 2010, s. 143

7. Resultat

Kommande text presenterar undersökningens resultat utifrån de tre teman som frågeguiden utgick ifrån. I texten är eleverna citerade men fortfarande anonyma.

7.1 Tema 1: Syn på kunskap i ämnet idrott och hälsa

Eleverna för en gedigen diskussion när de diskuterar om ämnet idrott och hälsa är ett viktigt ämne. Några av eleverna anser att det är jätteviktigt och någon elev menar till och med att det är det absolut viktigaste ämnet i skolan. Hen uttrycker sig så här:

”Jag tycker att idrott och hälsa är det absolut viktigaste ämnet. Jag menar det är ju där vi lär oss om hur vi ska ta hand om kroppen och leva ett sunt liv. Å det blir ju då kanske ett långt och friskt liv”

Denne elev får medhåll från några av de andra eleverna men de andra menar att det finns andra viktigare ämnen i skolan. En annan elev motiverar:

”Ja visst, jag håller med om att det är viktigt men hur ska du klara dig i samhället om du inte kan läsa eller räkna. Idag finns ju så mycket information överallt så kan du bara läsa så kan du lära dig.”

Även om inte alla anser att det är det absolut viktigaste ämne så anser ändå majoriteten att ämnet idrott och hälsa är ett viktigt ämne. När eleverna diskuterar denna fråga glider de in på frågan om vad de lär sig på lektionerna. Som den förstnämnda tjejen säger så menar hon att de lär sig hur de ska ta hand om sin kropp och hur de ska leva ett sunt liv, vad innebörden av detta är framkommer inte. Några elever framhåller att de lär sig om muskler och kost. Andra elever nämner att de lär sig att stå på händer, göra kullerbytta, spela olika spel samt taktik och regler. Några av eleverna nämner dock att de inte anser sig ha lärt sig någonting.

”Jag vet inte vad jag har lärt mig på idrotten. Jag kan inte stå på händer eller göra någon kullerbytta. Jag fattar inte några regler, jag vet inte ens hur man spelar fotboll. Jag tycker faktiskt att ämnet inte är så roligt och det känns ganska onödigt faktiskt.”

Vissa av eleverna tar upp både praktiska och teoretiska saker som de lärt sig men några av eleverna nämner också andra saker som de lärt sig.

”Man lär sig att samarbeta med varandra. Å man lär känna klasskompisarna på ett annat sätt än vad man gör i klassrummet. I hallen blir det roligare och inte så allvarligt, det gillar jag.”

När grupperna får diskutera om vad det finns för läromedel i ämnet idrott och hälsa framkommer det att eleverna inte har någon speciell lärobok. De gånger de har behövt material så har deras lärare kopierat fram papper till dem.

”Jag har aldrig i hela mitt liv sett en bok för idrotten. Aldrig. Läraren kommer med lite papper, that's it. Fast det behöver ju inte betyda något dåligt heller. Jag menar att om läraren kopierar upp papper till oss så antar jag att det är nytt material. För det kommer ju nya rön hela tiden och då

måste man ju vara up to date så att säga. Har man en bok så blir den ju gammal.”

Denna elev får medhåll från de andra eleverna och menar att de aldrig haft någon lärobok i ämnet idrott och hälsa, men att de har arbetat med kopierade papper som läraren har ordnat till dem. När eleverna diskuterar läromedel frågan så kommer de också in på vad de har arbetat med när de har använt pappersmaterial. Resultatet visar att eleverna endast tar upp att de arbetat med teoretiska färdigheter när de har arbetat med annat material än det som hallen erbjuder.

Eleverna gör klara skillnader mellan den teoretiska och den praktiska kunskapen. Den teoretiska kunskapen inhämtar de från kopierat papper som de får från läraren och den praktiska kunskapen utförs i hallen. En elev säger så här:

”Jag tycker att teori är det bästa med idrott och hälsa. Då slipper man vara ombytt och svettas och man slipper vara i den där sunkiga hallen. Man kan ha sina vanliga kläder och sitta i ett vanligt klassrum. Det tycker jag är skönt.”

När eleverna diskuterar om hur de arbetar med den teoretiska och den praktiska kunskapen så är, som ovanstående text nämner, skiljelinjen stor. Den teoretiska kunskapen inhämtas i ett klassrum i vanliga kläder och bedöms oftast genom ett prov eller ett arbete som eleverna gör. Den praktiska kunskapen äger rum i idrottshallen där alla ska vara ombytta och vara med på lektionens aktivitet. En elev uttrycker sig så här i diskussionen:

”Ja alltså när vi håller på med teori då är vi i ett vanligt klassrum och pluggar som vilket ämne som helst. Man får oftast ett prov eller att man ska skriva ett arbete om något. När vi har praktiska grejer så är vi i hallen och svettas. Vi har ju mest praktik kan man säga, nästan ingen alls teori. Fast nu när jag tänker på det så testas vi aldrig i det praktiska vi gör. Det e ju lite konstigt när det är det som vi gör mest.”

Flera av eleverna hänger på diskussionen och de drar tillsammans slutsatsen att de aldrig blivit bedömda i några praktiska moment och de fortsätter diskutera om hur det skulle kunna gå tillväga och om det ens är möjligt.

”Man kanske kan ha praktiska prov men det kanske inte är helt rättvist. Alla kan ju inte stå på händer till exempel. Men alla kan ju plugga in vad en kolhydrat är. Och det kanske hade blivit dålig stämning i klassen för det kan ju bli så att någon är taskig mot någon som inte lyckas stå på händer till exempel.”

Denna elev får medhåll från andra elever men det är några av eleverna som inte håller med utan menar att det snarare är mer rättvist om de praktiska momenten också skulle bedömas. Hen säger så här:

”Alla är ju inte läshuven så någon gång kan vi som kan stå på händer få glänsa lite”.

7.2 Tema 2: Undervisning i idrott och hälsa

När eleverna besvarar frågor gällande undervisningen i idrott och hälsa är deras utsaga väldigt samstämmig. Elevernas uppfattningar om undervisningen i idrott och hälsa visar alltså att alla elever är enig i sina svar och det råder inga avvikande åsikter i någon av grupperna.

När eleverna diskuterar om hur lektionerna ser ut berättar de om att lektionerna ser väldigt likadana ut. Först är det alltid en kortare uppvärmning som oftast innehåller moment med boll eller så får eleverna springa i salen tills de är varma, uppvärmningen avslutas sedan med snabb stretch. Några av eleverna tillägger dock att det är sällan som man blir riktigt varm under uppvärmning och en elev uttrycker sig så här:

”Jag tycker inte det är ofta som man blir svettig på uppvärmning, man får inte ta ut sig liksom. Det verkar mest som det är en del på lektionen som ska genomföras men det verkar inte vara så genomtänkt av lärarna. Det känns som de har med det för att de måste.”

Eleverna fortsätter att diskutera om hur lektionerna går till och berättar att efter uppvärmningen efterföljer alltid en huvudaktivitet. Huvudaktiviteten och arbetsätten varierar mellan lektionerna och lektionerna avslutas alltid med en samling och en kortare stretch.

Vilka aktiviteter som lektionerna innehåller menar eleverna varierar men de är eniga om att det är många aktiviteter som innehåller bollar. De förklarar att det inte betyder att de alltid spelar fotboll eller handboll, men att det används bollar i många andra moment också. Eleverna förklarar att de har sina favoritaktiviteter som de tycker om att göra men att det också finns aktiviteter som de inte tycker lika mycket om. Eleverna förklarar och diskuterar olika lekar och samtliga elever kan nämna en favorit som de har. När de berättar om de olika aktiviteterna är det många glada miner samt skratt. De poängterar ett flertal gånger om att de tycker att ämnet idrott och hälsa är ett roligt ämne, det syns även på eleverna när de för sin diskussion.

När diskussionen fortsätter och fokus flyttas från aktiviteter till kvaliteter samt innehåll på lektionerna, berättar eleverna att de rör sig mycket under lektionstid. Många av eleverna tar upp att det är mycket fokus på att röra sig så mycket som möjligt. Vid den här diskussionen kommer eleverna själva in på hur lärarens roll ser ut på lektionerna. De menar att läraren ofta hejar på och sporrar dem att ta ut sig. Hen säger så här:

”Läraren försöker ju alltid göra så att man tar i så mycket som möjligt. Läraren pushar oss för att vi ska bli bättre och bättre och utvecklas. Blir man inte pushad så kanske man inte tar i lika mycket som man egentligen kan.”

Eleverna fortsätter sin diskussion och säger att deras lärare är bra på att utmana dem så att de tar ut sig på lektionerna men också att de vågar utmana sig själva och göra saker som de själva inte trodde att de vågade. En elev berättar:

”Jag tyckte först att det var skitläskligt att göra volt från trampetsen men vår lärare sa till om och om igen att jag kunde fixa det. Jag fick massa chanser att testa och när jag väl vågade så lyckades jag och jag är jättestolt över mig själv att jag fixade det. Men det kanske handlar om att man ska våga lita på läraren men också sig själv såklart.”

Eleverna får frågan om vad de tycker ska vara lärarens roll säger de att lärarens främsta uppgift är att planera lektioner, se till att alla elever får vara med efter sina egna förmågor samt att stötta elever i olika moment. Det mest genomgående svaret av eleverna handlar om att lärarens ska se till att eleverna trivs med varandra och innehållet på lektionerna ska vara roligt och till för alla. Eleverna poängterar flera gånger att läraren har en stor del och stort ansvar när det gäller den sociala biten under och efter lektionerna idrott och hälsa.

En elev uttrycker sig så här:

”Jag tycker att läraren ska se till att alla har roligt, att alla får vara med men det viktigaste är att läraren tillåter att man får göra fel. För annars vågar man inte. Å sen är det också jätteviktigt att läraren håller ordning på lektionerna, annars finns det risk för att lektionerna ballar ut. Å en sak till, det är viktigt att läraren kommer beredd och vet vad vi ska göra på lektionerna.”

När eleverna får frågan om vad som händer om man inte kan vara fysiskt aktiv på lektionen, om man till exempel har glömt kläder eller varit förkyld, så svarar eleverna att man oftast får gå på en promenad, vara kvar i hallen och hjälpa läraren eller bara sitta och titta på. En elev säger så här:

”Man får välja lite själv vad man vill. Vill man ta en promenad så är det helt okej, och det är oftast det som läraren föreslår att man ska göra. Men vill man inte så får man vara kvar och kanske räkna poäng eller så. Eller bara sitta och titta på.”

Eleverna är samstämmiga i sitt svar på denna fråga och utifrån elevernas utsaga så har verkar det alltid ha varit så. Om man inte kan delta på lektionerna ska eller kan man få gå ut på promenad.

7.3 Tema 3: Elevernas uppfattning om vad som förväntas av dem

Elevernas diskussion förs vidare in på hur de själva uppfattar och upplever vilka förväntningar de har på sig. Samtliga elever är eniga om att läraren förväntar sig att de ska komma i tid, vara ombytt och att de ska vara så delaktiga som möjligt under lektionens aktiviteter. Hen säger så här:

”Ja, lärarna vill ju att vi ska svettas så mycket som möjligt. Det känns som att det är det enda som är viktigt under lektionerna. Nån gång har jag frågat om hur man ska lära sig att stå på händer men läraren har aldrig haft tid till mig då, utan bara sagt att jag ska springa vidare till nästa station eller så.”

Eleverna tar upp att de upplever att läraren vill att de ska vara så aktiva som möjligt. De säger att det sällan finns tid till att prata om de saker och aktiviteter man gör för att då hinner man inte med att utöva själva aktiviteten. Elevernas diskuterar att läraren är snabb på att sätta igång uppvärmningen och sen ska själva huvudaktiviteten också snabbt sättas igång. Eleverna säger att läraren måste vara snabb för att de ska hinna med något på lektionerna. Eleverna poängterar också att de själva tycker om att det är snabba byten av aktiviteter och att det ges mycket tid till att utföra aktiviteter. En elev säger så här:

”Jag tycker att det är jättebra att vi får mycket tid till själva spelandet. Det är ju inte så ball att stå å snacka fotbollsregler när man hellre vill spela.”

Några andra elever har dock en annan åsikt och menar att det ska finnas tid till båda. Hen säger så här:

”Det är ju inte så jätteroligt å spela volleyboll när man inte fattar regler eller hur man ska ta emot bollen. Men läraren brukar bara säga att man ska fortsätta spela så fattar man.”

Eleverna fortsätter att diskutera vilka förväntningar de upplever att de har på sig och några av eleverna uttrycker att de upplever att det råder en viss skillnad mellan de förväntningar som tjejerna har på sig och de förväntningar som killarna har. Resultatet visar att eleverna upplever att tjejerna har oftare har lägre förväntningar på sig från läraren än vad killarna har. En elev uttrycker sig så här:

”Jag tycker att läraren inte alltid är rättvis. Det känns som att läraren tror att killar kan mer än tjejer vilket ofta leder till att lärarna pressar killarna mer än vad de pressar tjejerna.”

En annan elev besvarar ovanstående elev:

”Ja, ibland känns det så men det känns ju också som att lärarna hjälper tjejerna mer än vad de hjälper killarna. Det känns som att tjejerna blir lite mer gullade med än killarna.”

Diskussionen kring deras uppfattningar om förväntningar och orättvisor fortsätter och diskussionen förs in på bedömning och betyg. Eleverna hävdar att killarna har bättre betyg än flickorna för att lärarna pressar dem mer. Några av eleverna argumenterar emot och menar att flickorna har bättre betyg men att det endast beror på att de får mer hjälp av lärarna. Eleverna ger också uttryck för att flickorna är lugnare på lektionerna i jämförelse med pojkarna.

Frågan om vad eleverna tror att läraren bedömer diskuteras friskt och enigt. Eleverna framhäver att de tror att läraren bedömer dem utefter hur de är under lektionerna. Resultatet visar att om man är väldigt aktiv under lektionstid, man lyssnar noga på instruktioner och man försöker så gott man kan så får man ett högt betyg. En elev berättar:

”Ja, alltså läraren vill att vi ska vara så aktiva som möjligt. Å ju aktivare och ju mer svett som sprutar desto högre betyg. Men det är ju rättvist också. Om man tar i och verkligen deltar på lektionen så lär man sig ju mer än när man inte är så aktiv. Å då ska man ju ha ett högt betyg”

Några elever uttrycker dock ett visst missnöje kring deras uppfattningar om vad lärarna bedömer. De menar att det inte alltid är bra att läraren bedömer eleverna när de är aktiva i olika moment. De poängterar att alla har olika förutsättningar och på så vis kan inte alla utföra alla moment och därmed blir bedömningen inte alltid rättvis. En elev uttrycker sin åsikt så här:

”Jag blir skitstressad när vi till exempel har gymna på idrotten för jag kan inte stå på händer. Jag är duktig i massa andra idrotter men jag kan inte någon gymna alls. Jag blir skitstressad och tycker det är asjobbigt. Men ska

jag få lägre betyg bara för att jag inte kan stå på händer eller göra en riktig bakåtkullerbytta så tycker jag att det är kass.”

Eleverna får frågan om de vet vad betygskriterierna säger och de svarar att läraren oftast brukar visa dem i början av varje termin men att det sällan eller aldrig tas upp igen. Eleverna berättar att läraren oftast läser upp betygskriterierna eller att eleverna får dem utskrivna på papper varje terminsstart men eleverna verkar efterfråga en utförligare diskussion kring betygskriterierna. En elev säger så här:

”Det hade varit bra om läraren mer utförligt och detaljerat berättade vad man behövde göra för varje betyg. Det är väldigt flummigt. Läraren läser upp dem varje år för att de måste typ, sen får man ett betyg i slutet på varje termin men det hade varit bättre om man pratade mer betyg för då visste man kanske mer vad man behöver göra för att höja sig. Eller att slippa bli sänkt.”

Eleverna som blir intervjuade är den första årskurs nio som får betyg i det nya betygssystemet A-E och detta verkar medföra en del problem och missnöje bland eleverna. En elev berättar:

”Ja med det nya betygssystemet vet nog varken vi eller lärarna hur det blir. De verkar inte ha någon koll alls hur det ska gå till. Å hur ska vi då kunna veta?”

Resultatet från elevernas diskussion visar att lärarna har fört en vidare och längre diskussion kring de nya betygskriterierna än vad de brukar göra. Men det verkar ändå inte tillgodosett elevernas behov av kunskap och om vad som förväntas av dem. Eleverna uttrycker ett visst missnöje men också en avsaknad av kunskap kring betygen. Eleverna uttrycker att denna okunskap även finns hos deras lärare vilket medför en viss oro för eleverna då de inte vet vad som krävs av dem för ett visst betyg.

8. Analys

Kommande text kommer att väva samman denna studies resultat med den tidigare forskningen samt den teori som anknyts till undersökningen.

Resultatet av undersökningen visar i likhet med den tidigare forskningen att eleverna anser att idrott och hälsa är ett viktigt ämne i skola. Hur viktigt ämnet är varierar mellan eleverna men många anser ändå att de lär sig viktiga saker under lektionerna. När de diskuterar vad de lär sig så visar resultatet att eleverna lär sig både praktiska och teoretiska kunskaper. Några elever tar upp att de lärt sig om kost, muskler och regler samt taktik, andra elever nämner att de lärt sig att stå på händer osv. I linje med Carlgrens kunskapsteori visar detta på att eleverna har lärt sig faktakunskaper, då de behandlat kost, muskler och regler. Resultatet visar också att eleverna har lärt sig kunskaper inom färdighet då de berättar att de lärt sig att stå på händer. Eleverna som berättar att de lärt sig om regler och taktik i vissa sporter kan detta innebära att de även har kunskaper i förståelse. Då de har bättre förutsättningar att förstå hur spelet fungerar.⁷¹

Om jag skriver ovan så lär sig eleverna olika slags kunskaper och detta är just kärnan i undersökningen. Är kunskap något som genomsyrar lektionerna? Enligt elevernas utsaga så visar resultatet att många elever lär sig saker och får därmed med sig kunskaper från lektionerna. Som jag skriver i texten ovan så visar resultatet att eleverna har lärt sig kunskaper om fakta samt kunskaper om färdigheter. Elevernas faktakunskaper bidrar troligtvis att de får en större förståelse för saker de lärt sig. Förhoppningsvis får eleverna verktyg och hjälp från läraren att binda samman dessa så att de kan nå förtrogenhet i sina kunskaper. Om eleverna har lärt sig om vart en muskel sitter och hur den fungerar är detta faktakunskap. När eleverna sedan har ett styrkepass under lektionstid så får de färdigheter i hur de ska träna denna muskel. Genom att eleverna har faktakunskaper om muskeln, till exempel vart den ursprungar och var den fäster, så ger det eleverna en förståelse för hur muskeln fungerar vid arbete. Detta upplägg resulterar i att eleverna uppnår förtrogenhet i ämnet då de fått kunskaper i både fakta, förståelse och färdighet. Detta framkommer dock inte i resultatet. Resultatet visar snarare att eleverna får olika delar av kunskaper men att de sällan kopplas samman och då missar eleverna sin chans att uppnå förtrogenhet i kunskap.⁷²

Studiens resultat visar också att det finns elever som anser sig inte ha lärt sig någonting. Detta är mycket anmärkningsvärt och frågan är vad som ligger bakom detta uttalande. Redelius forskning visar att de som inte har ett intresse för idrott och hälsa eller inte tycker att det är roligt är oftast väldigt inaktiva på lektionerna och detta kan leda till att kunskapen uteblir hos dessa elever.⁷³ Men å andra sidan så skriver Carlgren att kunskap ibland kan vara svårt att sätta fingret på. Det kan vara svårt att uttala sig om vad man kan och inte, då vissa kunskaper finns dolda inom oss. Vi tror inte att vi kan något men när det väl gäller så kan vi faktiskt mer än vad vi tro. Så kan det vara för de elever som uttalar sig om att de inte lärt sig någonting på lektionerna i idrott och hälsa. När de är aktiva under lektionerna så lär de sig troligtvis något hela tiden men de kanske inte själva reflekterar över det.

I likhet med den tidigare forskningen så visar studiens resultat att eleverna även lär sig andra saker om de värdesätter. Denna studies resultat visar att eleverna även lär sig att samarbeta och att man lär känna varandra bättre än vad man gör i klassrummet. Erikssons forskning

---

⁷¹ Carlgren, 1997, s. 32-33

⁷² Ibid, s. 33

⁷³ Redelius, 2004, s. 168

visar liknande resultat som visar att eleverna uttrycker att de lär sig sociala egenskaper.⁷⁴ Detta är mycket intressant och kan peka på att idrott och hälsa också handlar mycket om socialt samspel där eleverna lär känna varandra bättre men också på ett annat sätt. Detta kan förhoppningsvis leda till att ett mer tillåtande klimat i klassen vilket kan innebära att fler trivs bättre. I förlängningen kan detta också innebära ett bättre och stödjande lärandeklimat i klassen. Annerstedt lyfter också fram den sociala aspekten på fysisk aktivitet och framhäver att det finns stora möjligheter att påverka eleverna på ett positivt sätt genom vara fysiskt aktiva tillsammans.⁷⁵ Därför är det viktigt att både skolläring men också lärare tar till vara på och utnyttjar det vid lektionstillfällena. Att utveckla elevernas sociala egenskaper är minst lika viktigt som att utveckla deras fysiska status och därför bör det uppmuntras.

Denna studies resultat stämmer väl överens med resultatet från den nationella utvärderingen som poängterar att det råder en brist av läromedel i ämnet idrott och hälsa.⁷⁶ Eleverna har aldrig haft en lärobok i idrott och hälsa och det används endast litteratur när de behandlar teoretiska kunskaper. Den nationella utvärderingen är kritisk till detta och tar upp att man missar en helhetssyn samt olika sätt att se på livsstilar om man inte har en lärobok. Enligt min studies resultat så anser eleverna att det inte enbart är något negativt utan framhäver att de istället får information som är den allra senaste och uppdaterade versionen. Om man har en lärobok så finns det risk för att man som lärare och elever låser sig vid den och på så vis kanske missar ny information och data om vad som kan vara relevant ämnet. Både elevernas syn och den nationella utvärderingens kritiska inställning visar att det finns två olika sätt att se på saken. Elevernas utsaga om att läraren alltid kommer med det nyaste och mest uppdaterade låter ju strålande men frågan är om det alltid är så. Ibland så kanske läraren tar en gammal stencil för att det inte finns tid och ork för att sitta och leta fram nytt material. Det blir detsamma som att använda en äldre lärobok. Att bygga och forma ett ämne på enbart uptryckta stenciler, nya eller gamla är inte hållbart för vare sig lärare eller elever. För läraren blir det ett väldigt jobb att alltid behöva vara på jakt efter läromedel och för eleverna blir det oändligt mycket stenciler och papper att hålla reda på. Vad säger det om ämnet i sig? Jag anser att det pekar på att det som man lär sig under idrott och hälsa lektionerna, praktiska eller teoretiska kunskaper inte är så viktigt. För om man hade ansett att det var viktigt så borde man prioritera en lärobok med grundläggande kunskaper om hälsa, kost, livsstil samt träning.

Resultatet av min studie visar samma som Erikssons forskning. Den visar att eleverna gör en stor skillnad mellan praktisk och teoretisk kunskap. Resultatet visar att praktiska moment utförs i idrottshallen och den teoretiska kunskapen inhämtas i ett vanligt klassrum där eleverna inte ens behöver vara ombytt.⁷⁷ Detta pekar på en tradition som länge funnits i skolan där man gör skillnad mellan praktik och teori. Både inom ämnet men också den skillnad man gör mellan ämnen. Det finns skillnader mellan till exempel matematik och idrott och hälsa, men det innebär inte att idrott och hälsa, som ses som ett praktiskt ämne, är ett teorifattigt ämne. Annerstedt menar att det finns mycket teori att inhämta i idrott och hälsa och det behöver inte enbart vara att lära sig om kolhydrater och om muskler. Det kan vara att läsa om olika regler och taktik i olika sporter.⁷⁸ Men också att studera om idrottens historia för att få en helhetsbild av ämnet, som den nationella utvärderingen tar upp. Carlgren tar också upp hur viktigt det är att inte särskilja på praktik och teori. Hon diskuterar dock att färdighet oftast innebär att kunna genomföra något praktiskt, men för att uppnå förtrogenhet i

---

⁷⁴ Eriksson m.fl., 2003, s. 41

⁷⁵ Annerstedt, 2005, s. 140

⁷⁶ Skolverket, 2005, Nationella utvärderingen, s. 63

⁷⁷ Eriksson m.fl., 2003, s. 39

⁷⁸ Annerstedt, 2005, s. 138

kunskapen måste man även ha med de resterande tre F:en, fakta, förståelse och färdighet. Om man särskiljer på praktik och teori i ämnet idrott och hälsa, eller mellan olika ämnen finns det risk för att eleverna inte uppnår förtrogenhet i sina kunskaper. Inom ämnet idrott och hälsa så innebär det också att man inte får helhetsbilden och att lektionerna enbart ska handla om att röra sig och inte att lära sig saker och få ny kunskap. Det pekar på att ämnet enbart ses som ett aktivitetsämne.

Resultatet av min undersökning visar också att eleverna säger att de alltid blir bedömda i teoretiska kunskaper men sällan eller aldrig i de praktiska moment, trots att de utövar mer praktik än teori. Redelius och Larsson problematiserar just bedömning i idrott och hälsa och ifrågasätter om det är rimligt att göra bedömningar på praktiska moment.⁷⁹ I enlighet med Lgr 11 så ska eleverna bedömas genom hur väl eleverna rör sig i olika moment vilket skulle kunna innebära att eleverna bedöms efter huruvida de kan stå på händer eller inte. Det bör dock tilläggas att detta bara är en liten del i bedömningen och att det är tre till förmågor som också ska bedömas. Lgr 11 beskriver att eleverna ska kunna värdera olika fysiska aktiviteter utifrån olika syn på hälsa och livsstil.⁸⁰ Det är dock anmärkningsvärt att eleverna anser att de har mest praktiska moment men att de aldrig varit med om att de blivit bedömda i dessa. Resultatet visar också att eleverna anser att bedömning vid praktiska moment kan te sig orättvist. De menar att alla inte kan stå på händer eller göra kullerbyttor och hänvisar till olika fysiska kapaciteter och förutsättningar. Utifrån deras utsaga är det tydligt att läraren inte har diskuterat betygskriterierna med eleverna och på så vis vet inte eleverna hur läraren bedömer dem. Några av eleverna säger att de bedöms om hur man är på lektionerna, hur väl man lyssnar på instruktioner och hur aktiv man är. På så vis ligger fokus, även här, på hur aktiv man är och inte vad man lär sig. Detta kan leda till att eleverna endast fokuserar på aktiviteterna och att ta i så mycket som möjligt och inte lägger fokus på att lära sig saker. I förlängningen innebär det att ämnet idrott och hälsa blir ett aktivitetsämne och inte ett kunskapsämne.

När eleverna diskuterar betygskriterier och bedömning visar resultatet att de är missnöjda med hur läraren framhåller dessa. De efterfrågar att läraren ska vara mer konkret och direkt när det gäller vilket betyg som man ligger på. Resultatet visar att läraren har sedan införandet av det nya betygssystemet fört en vidare diskussion kring kriterierna men den har varit otillräcklig för eleverna. Det är självklart påfrestande och utmanande för både lärare och elever i en sådan process som det innebär med att byta betygssystem. Men därmed är det också ännu viktigare att eleverna vet vad som gäller. Den nationella utvärderingen visar att eleverna anser att läraren sätter rättvisa betyg och det framhålls också att elevernas uppfattning om sitt betyg stämmer väl överens med vad det betyg de får av läraren.⁸¹ Min tolkning av mitt resultat går dock åt en annan riktning. Dessa elever verkar inte veta vad som krävs av dem, vart de ligger på betygsskalan och om de riskerar att sänkas osv. Resultatet pekar på att det råder en stor brist av kunskap och information kring detta för dessa elever. Det är mycket viktigt att bedömning och betygskriterier är tydliga för eleverna så de vet vad som förväntas av dem. Men också för att innehållet på lektionerna ska bli betydelsefulla.

Elevernas uppfattning om vad som förväntas av dem går i linje med tidigare forskning. Både Redelius och Eriksson forskning visar att eleverna tror att lärarna vill ha mycket aktivitet och svett som lackar. Mitt resultat visar samma men också att lektionstiden är knapp vilket innebär att eleverna inte får chans att få sina fråga besvarade då läraren är snabb att sätta

---

⁷⁹ Larsson & Redelius, 2004, s. 232

⁸⁰ Skolverket, Lgr 11, s. 51

⁸¹ Skolverket, 2005, Nationella utvärderingen, s. 67

igång lektionens aktivitet. Detta pekar på att det främst är aktivitet som ska fylla lektionen och att det inte finns tid för elevernas frågor vilket kan innebära att elevernas lärande faller åt sidan. Redelius och Larsson skriver i sin diskussion om att det är mer fokus på att göra än att kunna saker.⁸² Därför skulle man kunna dra paralleller med min forskning som pekar åt samma håll. Om eleverna dessutom inte får klart för sig att de bedöms vid de fysiska aktiviteterna så förs fokus bort från att lära sig och att kunna till att enbart göra.

Utifrån denna diskussion pekar min och tidigare forskningen på att idrott och hälsa är ett aktivitetsämne som ska fyllas med aktiviteter och rörelse och inte ett kunskapsämne. Tidigare i analysen tar jag upp saker som eleverna anser att de lärt sig men trots det ligger fokus främst på att genomföra aktiviteter och att ta ut sig under lektionstid. När eleverna diskuterar vad lektionerna innehåller nämner de endast aktiviteter och att många av dem innefattar något inslag av boll. I enlighet med Redelius och Larssons forskning så visar den liknande resultat där aktiviteter och rörelser är det mest dominerande på lektionerna. Detta behöver inte enbart vara något negativt menar Annerstedt. Han framhäver att elever ska lära och bilda sig om rörelser, genom rörelser och i rörelser.⁸³ Men han poängterar dock att även aktiviteterna och rörelserna ska genomsyra undervisning och lärande. Mitt resultat visar att eleverna anser att läraren inte alltid har tid till dem samt deras frågor och att det främst är aktiviteten och den lackande svetten som är det viktigaste. Detta pekar på att elevernas lektioner inte genomsyrar undervisning och lärande utan fokus ligger enbart på rörelser och aktiviteter. Detta kan man dra paralleller med den samtalsguide som myndigheten för skolutveckling har satt samman. De ifrågasätter och problematiserar idrott och hälsas roll och diskuterar om ämnet enbart ska ses som ett aktivitetsämne för att komma tillrätta med den ökade övervikten bland ungdomar.⁸⁴ I slutet av sin diskussion framhäver de dock att ämnet bör ses som ett ämne där aktiviteter och teorier blandas i undervisningen.

Den nationella utvärderingen visar att elever tycker att det är viktigt att de får röra sig och att få förbättrad kondition, bli mer vältränade samt att få känna att sina kroppar duger.⁸⁵ Mitt resultat visar också på att eleverna anser att de ska röra sig så mycket som möjligt och som eleverna uttrycker ”ta ut sig”. Detta pekar på att det finns vissa värderingar och tankar på hur man bör se ut och vara. Jag vill dock tillägga att det också finns ett annat perspektiv på detta vilket tyder på att eleverna har kunskap om att det är eftersträvbart att ha en god kondition samt att vara vältränad för att må bra. Men om den eftertanken inte finns och om fokus enbart ligger på att vara så vältränad som möjligt kan det i kombination med bristande teori bidra till att eleverna ifrågasätter sig själva istället för till exempel media. Den nationella utvärderingen visar att eleverna upplever att de har bristfälliga kunskaper kring ätstörningar, dopning samt olika kroppsideal som samhället förmedlar. Bristen av denna kunskap och fokuseringen på att ta ut sig och att röra sig så mycket som möjligt kan leda till att många av eleverna mår dåligt och nedvärderar sig själva. Därför är det viktigt att detta problematiseras och diskuteras på idrott och hälsa lektionerna.

Mycket av den tidigare forskningen samt mitt bidrag visar att majoriteten av eleverna tycker att idrott och hälsa är ett roligt ämne och att de har en positiv inställning till det. Detta anser jag vara något som är mycket positivt och värdefullt. Lgr 11 lyfter fram att om man i tidig ålder har positiva erfarenheter av fysisk aktivitet leder det troligtvis till att man är fysiskt aktiv

---

⁸² Larsson & Redelius, 2004, s. 236

⁸³ Annerstedt, 2005, s. 140

⁸⁴ Myndigheten för skolutveckling, 2007, s. 32

⁸⁵ Skolverket, 2005, Nationella utvärderingen, s 100

vid vuxen ålder.⁸⁶ Enligt den forskning som denna undersökning har behandlat visar den att många elever anser att ämne är roligt och det poängterar att det är viktigt att det är roligt.⁸⁷ Min undersöknings resultat visar att eleverna anser att det är viktigt att läraren ser till att alla får vara med och att alla har roligt. Detta är mycket intressant och man kan fråga sig om elever har liknande inställning till andra ämnen. Om man skulle genomföra en liknande undersökningen men i ett annat ämne, säg matematik, skulle eleverna svara att det är lärarens roll att se till att alla har roligt. Enligt min åsikt så tror jag inte det. De skulle troligen svara att lärarens roll är att se till att alla förstår, inte att alla ska ha roligt. I Lgr 11 finns det inget annat ämne som betonar att eleverna ska få positiva erfarenheter genom undervisningen, det är enbart i ämnet idrott och hälsa som detta tas upp. Jag är självklart positiv till att eleverna ska ha roligt men vill också lyfta fram att det kan bli problematiskt.

I den framhållna samtalsguiden diskuteras det om ämnet idrott och hälsa enbart ska ses som något roligt, en rolig timma där eleverna får springa av sig och förhoppningsvis kan det leda till att de blir aktiva vid vuxen ålder.⁸⁸ Risker med detta är att fokus ligger på att röra sig och ha roligt och inte att lära sig saker. Det kan också bli problematiskt vid olika aktiviteter för alla elever tycker inte att alla aktiviteter är roliga. Vi har nog alla varit med om den där klickan i klassen som enbart ville spela fotboll eller ha gymnastik. På så vis skulle man inte kunna tillfredsställa alla elever. Om vi snabbt återgår till matematiklektionerna så finns det moment även där som är roliga och de som är mindre roliga, men alla moment måste och ska göras. Likadant är det i idrott och hälsa. Men om fokuseringen enbart är på att ha roligt så kan det bli svårt att få med sig eleverna och det kan istället ha motsatt effekt. De elever som avskyr vissa moment kommer genast att tycka att ämnet är tråkigt och något negativt. Därför kan det vara riskabelt om man enbart fokuserar på att ha roligt och inte att förglömma att eleverna inte får chans att lära sig saker. Det mest optimala är ju självklart att eleverna har roligt och lär sig samtidigt. Då får de med sig kunskaper men också positiva erfarenheter som förhoppningsvis leder till att de får ett intresse för fysisk aktivitet för resten av livet.

Mitt resultat visar att elevernas uppfattning om vad som förväntas av dem på lektionstid är att det ska vara så aktiva som möjligt. Om man inte kan delta på lektionens aktivitet på grund av förkylning eller att man har glömt kläder får man gå ut och ta en promenad. Jag känner själv igen detta fenomen från min egen skoltid och detta fascinerar mig. Vad säger det egentligen om ämnet? Jag skulle vilja framhålla att det indirekt säger att det som försiggår i hallen inte är viktigt om man inte aktivt kan delta. Det viktigaste är att eleven rör på sig och när de inte kan vara med i aktiviteten i hallen får de åtminstone ta en promenad. En promenad är bättre än ingenting alls. På så vis ligger fokus även här mest på aktiviteter och rörelse, inte lärande och att kunna saker. Några av eleverna tar upp att om man inte vill ta en promenad får man vara kvar och hjälpa läraren att räkna poäng eller bara sitta och titta på. I vilket annat ämne skulle detta förekomma? Om vi återgår till matematiklektionen igen, om eleven kommer utan bok och penna skulle denna få ta en promenad istället eller bara sitta och titta på när de andra eleverna räknar. Jag finner det högst osannolikt. Eleven skulle troligtvis bli tilldelad någon stencil, en penna och få räkna och lösa problem på annat sätt.

Vad skiljer ämnet idrott och hälsa från de andra ämnena? Varför är det acceptabelt att en elev bara får sitta av tiden på en idrott och hälsa lektion och inte en matematiklektion? Eller att en elev helt lämnar lektionen för att ta en promenad istället? Detta fenomen, skulle man kunna kalla det, kan peka på att idrott och hälsa lektionerna framhålls som oviktiga. Det skickas ett

---

⁸⁶ Skolverket, Lgr 11, s. 51

⁸⁷ Skolverket, 2005, Nationella utvärderingen, s. 100

⁸⁸ Myndigheten för skolutveckling, 2007, s. 33

budskap som förespråkar att det som händer inom hallens fyra väggar är bara betydelsefullt om man är ombytt och är aktivt delaktig. Det säger också att man endast kan lära sig saker genom att praktiskt genomföra dem. Självklart kan elever få ta en promenad då och då, men det ska det vara varje gång? Det finns säkerligen massa saker som en elev som inte är ombytt kan få göra. Läraren kan ha upptryckta stenciler med arbetsuppgifter som eleven får att arbeta med istället för att bara sitta av tiden. Om lektionens aktivitet är basket kan eleven läsa på om basketregler och sedan redovisa för resten av klassen eller vara med och döma i spelet. Eleven kan också studera olika idrotters historia och massa annat. Det är enbart fantasin som kan sätta stopp. Jag vill dock tillägga att det blir mer jobb för läraren men den tiden bör man ta sig. För att återgå till den tidigare diskussionen kring läromedel och att ha en lärobok i idrott och hälsa så hade den kunnat vara mycket användbar vid sådana tillfällen som elever inte aktivt kan delta på lektionerna.

Den nationella utvärderingen tar upp att det råder en skillnad mellan flickor och pojkar under idrott och hälsa lektionerna. Pojkar tar ut sig mer på lektionerna och har en mer positivare inställning till att tävla och konkurrera än vad flickorna har. Pojkarna har också generellt högre betyg än vad flickorna har.⁸⁹ Mitt resultat visar att råder en diskrepans mellan flickor och pojkar även bland dessa elever. De ger uttryck för att det råder orättvisor mellan könen och att läraren behandlar dem olika. Resultatet pekar på att flickorna blir undervärderade och att läraren har lägre förväntningar på flickorna än pojkarna. Det råder en viss oenighet kring flickor och pojkars betyg. Det hade varit intressant att undersöka detta vidare för att se hur det verkligen ligger till för dessa elever. För att återgå till analysen, av resultatet framkommer det också att flickorna oftare är lugnare än pojkarna på lektionerna. Det är anmärkningsvärt att råder en sådan diskrepans mellan könen. Vid denna ålder råder det inga större fysiska skillnader mellan flickor och pojkar men trots det har pojkar generellt högre betyg än flickor. Utifrån tidigare och min forskning visar resultaten att pojkarna är mer aktiva än flickorna under lektionstid. Om man då återspeglar detta i flickor och pojkars betyg pekar det på att ju mer aktiv man är desto högre betyg får man. Därmed är vi på ruta ett igen där aktivitet och grad av aktivitet är det viktigaste. En elev som deltog under fokusgrupperna uttryckte sig just om detta och poängterade att om man är mycket aktiv så lär man sig mer och därför får man högre betyg. Det kan ligga en sanning i det. Men då måste läraren vara tydlig om att det handlar om att vara aktiv och lära sig och inte bara aktiv så svetten sprutar.

Utifrån mitt resultat kan man se att eleverna vid flertal gånger tar upp frågor som läraren inte har tid att besvara och lägger till att eleverna lär sig reglerna under spelets gång. Detta är mycket anmärkningsvärt. Detta är tydliga tillfällen då eleverna efterfrågar kunskap och om att lära sig. Istället för att bemöta eleverna och försöka tillgodose deras behov av lärande och kunskap fokuserar läraren endast på aktiviteten och rörelse. På så vis förmedlar läraren att man endast lär sig genom att göra. Detta går dock inte ihop med Carlgrens kunskapsteori som menar att måste ha både fakta, förståelse och färdighet för att uppnå förtrogenhet i ämnet.⁹⁰ Det är ju självklart lättare att vara aktiv spelare i idrott om man förstår regler och vad spelet går ut på.

Resultatet visar att läraren har en aktiv roll i undervisningen och för att få eleverna att genomföra olika aktiviteter. Eleverna själva benämner det som att läraren "pushar" dem att ta i så mycket som möjligt men också uppmuntrar dem att genomföra moment som de kan tyckas vara obehagliga. Att läraren pushar eleverna att ta i så mycket som möjligt pekar på att det är aktivitet och grad av aktivitet som är viktigt, inte lärande eller kunnande. Att läraren

---

⁸⁹ Skolverket, 2005, Nationella utvärderingen, s. 100

⁹⁰ Carlgren, 1997, s. 32

däremot uppmuntrar eleven att testa moment som de först tycker kan vara läskiga kan tyda på på att det är viktigt att eleverna får testa olika moment men också att de lär sig saker. I linje med Annerstedts tankar kring bildning i idrott och hälsa poängterar han att det handlar om att bilda sig om, i och genom rörelse.⁹¹ Genom lärarens förhållningssätt att driva på eleverna att testa nya grejer så kan man anta att de lär sig i Annerstedts anda om, i och genom rörelse. Man kan också dra paralleller med Carlgrens kunskapsteori. Man kan veta, förstå hur man gör en volt på trampolin men man uppnår inte förtrogenhet förrän man praktiskt kan genomföra den där volten.

---

⁹¹ Annerstedt, 2005, s. 140

9. Slutsats

Undersökningens syfte var att ta reda på om eleverna anser att idrott och hälsa är ett kunskapsämne. Sammanfattningsvis uppfattar eleverna i denna studie inte idrott och hälsa som ett kunskapsämne. Resultatet visar att eleverna kan uttala sig om kunskaper som de fått genom ämnet idrott och hälsa. Men man kommer dock inte ifrån att fokus ligger främst på aktiviteter och rörelse. Det handlar främst om att man ska vara aktiv och att svetten ska spruta inte om att lära sig saker. På så vis pekar det åt att dessa elever uppfattar idrott och hälsa som ett aktivitetsämne och inte ett kunskapsämne.

I förelängningen kan det bidra till att ämnet idrott och hälsa men också idrottslärares yrkesprofession ifrågasätts och nedvärderas. Detta kan tänkas resultera i att eleverna inte får tillräckligt med kunskapsinhämtning för att upprätthålla ett aktivt liv vid vuxen ålder och därmed en sämre livskvalitet. För att detta inte ska ske bör det anser jag ske en förändring bland idrottslärare men också inom hela skolväsendet. Särskiljningen mellan praktiska och teoretiska ämnen bör inte vara så stor. Idrottslärare behöver inse att de är viktiga och värdera sig själva högre. Idrottslärare bör också alltid sträva efter att genomföra undervisning som genomsyras av kunskap samt lärande och inte enbart aktiviteter. Det handlar om att väva samman praktik och teori till ett.

Ämnet ska vara roligt men det är enligt min åsikt dags att vi tar idrott och hälsa ämnet på mer allvar. Det är viktigt att eleverna får komma till lektionerna och ha roligt och finna rörelseglädje. Men det är också viktigt att man tydliggör för eleverna att det även finns kunskap att hämta i ämnet.

10. Förslag på framtida forskning

Den tidigare forskningen visar att det råder en stor skillnad mellan flickor och pojkar på lektionerna i idrott och hälsa. Detta är mycket intressant och bör tittas närmare på. Det hade varit intressant att genomföra observationer av flickor och pojkar under lektionerna i idrott och hälsa. Då hade man kanske kunnat uttala sig mer om det verkligen råder så stor skillnad mellan flickor och pojkars beteende på lektionerna. Det hade också varit intressant att försöka se bakomliggande faktorer till eventuella könsskillnader när det gäller beteende. Är eventuella olikheter det endast socialt betingat och något som vi skapat? Eller kan det vara olika fysiska förutsättningar?

Ett annat spår på framtida forskning gäller läromedel inom ämnet idrott och hälsa. Varför råder det en sådan brist av undervisningsmaterial och läroböcker i detta ämne? Man borde också undersöka vad som lärare och elever efterfrågar i en lärobok. Vad önskar man att skolböcker i idrott och hälsa tog upp? Det hade också varit intressant att ta reda om varför en lärobok inom ämnet idrott och hälsa inte prioriteras på skolor, både av skolledning men också av lärare.

Referenslista

Litteratur

Annerstedt, Claes, 2005, Varför undervisa i ämnet idrott och hälsa? *Idrottsundervisning Ämnet idrott och hälsa*. Göteborg: Multicare

Blom, Arne & Lindroth, Jan, 1995, *Idrottens Historia*, Farsta: Sisu idrottsböcker

Esaiasson, Peter m.fl. 2010, *Metodpraktikan. Konsten att studera samhälle, individ och marknad*, Stockholm: Norstedts juridik

Ronholt, Helle, 2005, Grundläggande begrepp. I *Idrottsundervisning Ämnet idrott och hälsa*. Göteborg: Multicare

Wibeck, Victoria, 2010, *Fokusgrupper: om fokuserade gruppintervjuer som undersökningsmetod* Lund: Studentlitteratur

Rapporter

Eriksson, Charlie, m.fl, 2003, Skolämnet idrott och hälsa i Sveriges skolor – en utvärdering av läget hösten 2002. Örebro: Örebrouniversitet: Institutionen för idrott och hälsa.

Larsson, Håkan, 2004, Vad lär man sig på gympan? I *Mellan nytta och nöje. Bilder av ämnet idrott och hälsa*. Tryck: Edita Norstedts Tryckeri Stockholm

Larsson, Håkan & Redelius, Karin, 2004, Några pedagogiska utmaningar i relation till ämnet idrott och hälsa. I *Mellan nytta och nöje. Bilder av ämnet idrott och hälsa*. Tryck: Edita Norstedts Tryckeri Stockholm

Redelius, Karin, 2004, Bäst och Pest! I *Mellan nytta och nöje. Bilder av ämnet idrott och hälsa*. Tryck: Edita Norstedts Tryckeri Stockholm

Dokument från myndighet/organisation

Carlgren, Ingrid, 1997, Bildning och Kunskap. Publikationer Skolverket.

Hämtad: 12-10-31

http://www.skolverket.se/omskolverket/publicerat/publikationer?_xurl=http%3A%2F%2Fwww4.skolverket.se%3A8080%2Fwtpub%2Fws%2Fskolbok%2Fwpubext%2Ftrycksak%2FREsultSet%3Fupp%3D0%26w%3DNATIVE%2528%2527title%2Bph%2Bwords%2B%2527%2527bildning*%2Boch*%2Bkunskap*%2527%2527%2527%2529%26order%3Dnative%2528%2527dateweb%252FDescend%2527%2529

Forskningsetiska principer inom humanistisk-samhällsvetenskaplig forskning.

Hämtad 2012-11-01 från: <http://www.codex.vr.se/texts/HSFR.pdf>

Myndigheten för skolutveckling. 2007, En samtalsguide om kunskap, arbetssätt och bedömning. Tryck: Edita Västerås

Skolinspektionens rapport från den flygande tillsynen i idrott och hälsa, 2010, ”Mycket idrott och lite hälsa”, Skolinspektionen

Skolverket, 2005, Nationella utvärderingen av grundskolan, 2003. Ämnesrapport till rapport 253. Idrott och hälsa, Tryck: Elanders Gotab

Skolverket, 2011, Läroplanen för grundskolan, förskoleklassen och fritidshemmet, Lgr 11

Svenska akademins ordlista. Hämtad 12-12-12, kl 15.30

http://www.svenskaakademien.se/svenska_spraket/svenska_akademiens_ordlista/saol_pa_natet/ordlista

Svenska akademins ordlista. Hämtad 12-12-12 kl 15.45

http://www.svenskaakademien.se/svenska_spraket/svenska_akademiens_ordlista/saol_pa_natet/ordlista

Bilaga 1

Frågeguide

Tema 1. Syn på kunskap i ämnet idrott och hälsa

Är ämnet idrott och hälsa viktigt? Varför?

Hur arbetar ni med praktiskt/teoretisk kunskap?

Finns det läromedel till ämnet idrott och hälsa? Vad för slags läromedel?

Vad lär ni er på idrott och hälsa lektionerna? Något ni kan ha nytta utav?

Tema 2. Undervisning i idrott och hälsa

Hur ser lektionerna ut?

Vad innehåller lektionerna?

Vad är lärarens roll?

Vad händer om man inte fysiskt kan delta på lektionerna?

Tema 3 . Elevernas uppfattning om vad som förväntas av dem

Vad tror ni att läraren har för förväntningar av er?

Vad tror ni att läraren bedömer?

Vet ni vad betygskriterierna säger? Har ni fått tagit del av dem tillsammans med lärare?

Bilaga 2

Hejsan!

Mitt namn är Madeleine Karlsson och jag studerar till lärare på Göteborgs universitet. Jag håller nu på med en uppsats där jag undersöker om elever uppfattar idrott och hälsa som ett kunskapsämne.

Jag behöver därför ha hjälp av några elever som kan delta i en gruppintervju bestående av mig och 4-5 elever där vi ska diskutera just detta. Intervjuerna kommer att gå till på följande sätt - eleverna kommer att diskutera öppna frågor som behandlar ämnet och intervjuerna kommer att spelas in. Eleverna kommer att vara anonyma och kommer inte att nämnas i min uppsats. Eleverna ska inte heller namnge någon lärare eller ta någon ställning, utan bara bidra med sina tankar och sina uppfattningar om idrott och hälsa som ett kunskapsämne. Intervjun är helt frivillig och eleven har all rätt att avbryta intervjun när som helst om de skulle vilja det. Materialet som jag får fram kommer jag analysera och skriva en rapport om där jag eventuellt kommer att citera eleverna men under deras anonymitet såklart.

Med tanke på att eleverna är under 18 år behöver jag ha målsmans tillåtelse att låta ditt barn delta i den här gruppintervjun. Om du som målsman godkänner att ditt barn deltar i denna gruppintervju, skriv under här och skicka med brevet tillbaka till skolan.

Intervjun kommer att äga rum på skolan

Datum ____ Tid ____

Har ni föräldrar och elev frågor om något får ni gärna kontakta mig

Tele: ***** Mail: gusmadelka@student.gu.se

Tack på för hand!

Med Varma Hälsningar Madeleine.

Målsmansunderskrift: .....

